Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

27 НОЯБРЬ, ЖУМА № 232 (483). 1992 йил

Сотувда эркин нархда.

ДОНО — ДЎСТ АХТАРАР

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЭРОНГА ТАШРИФИ ЯКУНЛАНДИ

СУРАТДА: Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Эрон Ислом Республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний билан ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги ҳужжатларни имзолаш чоғида. (ЎзА).

Мустақил Ўзбекистонимизнинг халқаро миқёсда кун сайин нуфузи ортиб, жаҳон мамлакатлари билан борди-келдилар, турли соҳадаги ҳамкорликлар силсиласида янги-янги саҳифалар очилмоқда.

Куни кеча — ноябрнинг 24—25-саналарида — Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов расмий ташриф мақомида Эрон Ислом Жумҳуриятида бўлиб қайтди. Сафарда у кишига Ўзбекистон Олий Кенгаши ноиблари, Республика ташқи ишлар вазири, вилоят ва шаҳарларнинг ҳоқимлари, хорижий иқтисодий алоқа, банк, савдо идораларининг раҳбарлари, дин арбоблари ҳамда жамоат ташкилотлари вакилларидан бир гуруҳи ҳамроҳлик қилди.

Атиги икки кун давом этган мазкур сафарнинг барча тафсилотлари тўғрисида сўзламоқнинг иложи йўқ, албатта. Ҳар дақиқаси ватан манфаатларига йўналтирилган, иншооллоҳ, Ўзбекистон билан Эрон дўстлиги, ҳамкорлигининг умидбахш муқаддимаси бўлгуси бу кунлар хусусида ҳали кўп гапирилар, кўп ёзилар.

Қадимий ва афсонавий Теҳрон заминига хайрли тонг билан кириб борган мамлакатимиз раҳбарини Эрон Ислом Жумҳуриятининг Президенти Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний жаноби олийлари пойтахт ҳудудидаги «Меҳробод» халқаро тайёрагоҳида самимий эҳтиром билан кутиб олди. Олий мартабали меҳмонга муносиб рисоладаги жами илтифот бажо этилди. Бу — икки давлат раҳбарининг Ашгабат учрашувидан кейинги дийдорлашуви бўлиб, мазкур ташриф узоқ кутилгани сезилиб турарди.

Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти девонидаги хос меҳмонхонада икки раҳбар ўртасида кечган яккама-якка суҳбатдан сўнг расмий мажлислар толорида кенгайтирилган тартибда музокаралар бошланди. Унда Эрон томонидан хорижий ишлар вазири, маданият ва ислом таълимоти вазири, савдо вазири, нақлиёт ва юк ташиш вазири, марказий банк раиси, шунингдек бошқа ҳукумат аъзолари иштирок этди. Зикр этилган соҳалар бўйича ўзаро ҳамкорлик қилиш шартлари хусусида сўз борди.

Ўша куни тушдан кейин Теҳроннинг тоғ этагида ястанган сафоли Саадобод боғи ҳудудидаги Президентимизга ажратилган махсус қароргоҳда иккита учрашув бўлди.

Эрон банк бошқарувчилари ҳамда молия, кредит ходимлари ва Эрон савдо уйи раҳбарлари ҳамда ишбилармонлар билан бўлган бу сермазмун суҳбатларда ўзаро иқтисодий ва савдо-сотиқ алоқалари, банк тизимига доир тажрибалар, дунё банклари билан, жумладан, халқаро валюта жамғармаси билан муносабат, мазкур ташкилот тавсияларининг мусбат ва манфий жиҳатлари хусусида фикр алмашилди. Барча давлатларга тақдим этилган моҳиятан бир хил бу тавсияларни муайян шароитга мослаб, босқичма-босқич амалга ошириш лозимлиги таъкидланди. Шунингдек, иқтисодиётда четдан сармоя олиб келишнинг аҳамияти, бу ишнинг қонуний кафолатлари, жаҳон бозорига мол чиқариш, миллий пул муаммоси, хусусийлаштириш каби масалалар ҳам қизғин муҳокама қилинди.

Эрон савдо уйи раҳбарлари ва ишбилармонлар билан суҳбатда Президент Ислом Каримов уларни Ўзбекистонга даъват этиб, «биз тижоратчи савдо аҳлини халқлар ўртасида муносабат ўрнатувчи тоифа деб биламиз. Демак, мана шу учрашувда қатнашаётган биродарларни бўлажак элчиларимиз десак бўлади», дея лутф қилди. Сўнг уларга республикамизнинг иқтисодий имкониятлари ҳақида мухтасар маълумот бериб, ўзаро катта-катта савдо кўргазмаларини уюштириш айни муддао бўлажагини таъкидлади. «Албатта, сизларнинг Америка, Япония каби мамлакатлар билан савдо алоқаларингиз яхши, у ёқлардан келадиган молнинг сифати зўр. Лекин Ўзбекистонда шундай моллар борки, унақасини бошқа жойдан тополмайсиз».

Бу суҳбатлар мўлжалдагидан узоқ давом этди. Негаки, ўртага қўйилган масалалар иқтисодий ҳаётнинг туб моҳиятига боғлиқ эди. Меҳмон давлат раҳбарининг одатдаги сипо гурунгдан воз кечиб, дадил-дангал айтган фикрларига, муҳокама этилаётган молия, иқтисодиётга доир масалаларни миридан-сиригача таҳлил қила олишига шу соҳанинг пириман деб юрган мезбонлар тан берган бўлсалар керак.

Ўша оқшом иккала давлат бошлиғи яна учрашиб, суҳбатлашдилар. Саадобод боғининг махсус толорида олий мартабали меҳмон — Ислом Каримов жаноби олийлари шарафига зиёфат берилди.

Эртаси куни Ислом Каримов эҳтиром юзасидан Эрон Ислом Жумҳуриятининг раҳнамоси, Оятулло Саййид Али Хоманеи қароргоҳига ташриф этди ва улар ўртасида суҳбат бўлди.

Шундан сўнг Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти девонида икки томонлама ҳужжатларни имзолаш маросими ўтказилди. Бир талай ҳужжат имзоланди. Ўзаро муносабатларни ривожлантириш тўғрисидаги баёнnома, савдо-сотиқ ва иқтисодиёт, алоқа, телекоммуникация ва ҳаво транспорти, маданият ва сайёҳлик борасидаги ҳужжатлар шулар жумласидандир.

Чошгоҳ чоғи Ўзбекистон Президенти бошлиқ республика вакиллар гуруҳи Эрон маданиятининг қадимий ўчоқларидан ҳисобланган Исфаҳон шаҳрига қараб йўл олди. Олийшаън меҳмонни «Меҳробод» тайёрагоҳида Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний ва бошқа ҳукумат раҳбарлари кузатиб қолдилар.

Исфаҳонда илиқ пешвоз олинган меҳмонлар Ўзбекистон Президенти шарафига берилган зиёфатдан сўнг шаҳарнинг тарихий обидалари билан танишдилар. Шоҳ Аббос даврида қурилган Чиҳелстун сингари улкан, ҳашаматли саройларни, имом Ҳумайний майдонидаги масжиду мадрасаларни, кўзни қамаштиргучи мисгарлик, заргарлик, кандакорлик дўконларини томоша қилдилар.

350 километрга чўзилган, Исфаҳоннинг марказидан ўтадиган Зояндеруд дарёси устидаги кўприклардан бирида жойлашган антиқа чойхонада бўлган мухтасар суҳбат меҳмонлар хотирасидан сира унутилмас.

... Юртимиз мустақил бўлганидан буён ўтган бир йилдан ортиқроқ муддат мобайнида Президентимиз бошлиқ давлат вакиллар гуруҳлари дунёнинг ўндан кўпроқ мамлакатида бўлди, ўзаро дўстлик, ҳамкорлик алоқалари боғланди. Эрон Ислом Жумҳуриятига ташриф — шу сирага мансуб навбатдаги, ўн иккинчи сафар. Уни қисқа муддатли, аммо унумли, ўзаро самарадор бўлди, дейиш мумкин.

Доно — дўст ахтаради. Дўст ахтарган — топгуси.

(ЎзА мухбири).

Республикамиз Президенти Ислом Каримов номига ҳар куни кўплаб мактублар келади. Уларнинг аксарияти юртбошимиз олиб бораётган сиёсатнинг тўғрилиги ва бу йўлда сабот-матонат билдирилган хатлардир. Ҳатто кечагина «ғоявий мухолиф»имиз саналган, «Ўзбекистонда демократия йўқ» дея жар солган кишилар ҳам Президентимиз сиёсатининг ҳақлигига ишонч ҳосил қилиб, унинг номига мактублар йўлламоқдалар. Бугун шу мактублардан бирини эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВГА

ОЧИҚ ХАТ

Муҳтарам Президент!

Сўнгги вақтларда, айниқса, «Озодлик» радиоси қароргоҳи жойлашган Мюнхен шаҳрига (Германия) бориб-келганимдан кейин менда баъзи бир фикрлар туғилдики, уларни маълумотингизга етказишни камина ўзим учун ҳам қарз, ҳам фарз деб биламан. Самимий гапларимни Сизга бўлган беҳад ҳурматимнинг тимсоли деб қабул қилишингизни истардим.

«Озодлик» радиосининг собиқ Совет Иттифоқидаги тоталитаризмга қарши, демократия ва инсон ҳуқуқлари тантанаси учун олиб борган кураши ҳаммага аён. Бироқ эндиликда, бу ҳудудда бир неча янги озод ва мустақил давлатлар бунёд бўлган бир даврда радио ҳам ўз фаолиятини шунга мослаши керак эди. У қисман шундай қиляпти ҳам. Чунончи, Россияга нисбатан. Аммо, афсуски, «Озодлик» радиосининг Ўрта Осиё давлатлари, хусусан, Ўзбекистонга бўлган муносабатларида тузукроқ ўзгариш рўй бермади. Унинг ўзбек бўлимида ишлайдиган айрим ходимларининг иддаосича, Ўзбекистонда тоталитаризм барҳам топган бўлса-да, лекин унсурлари сақланиб қолаётганмиш, яъни бу ерда демократия йўқ эмиш. Хўш, қандай демократия? Икки партияликкагина асосланган АҚШ демократиясими? Немис бўлмаган кишиларни камситувчи Германия демократиясими ёки мутлақ теократик подшоҳлик бўлган Саудия Арабистони «демократия»сими?!

«Озодлик» радиоси ва унинг ортида турган АҚШ ҳукмрон доираларининг демократия хусусидаги талаби ғирт сафсатабозликдек туюлади. Ҳа, аслида ҳам шундай. Лекин бунда АҚШ раҳбариятининг бир «улуғ» мақсадини истисно қилмоқ лозим. Бу мақсад кўпдан-кўп давлатлар каби Ўзбекистонни ҳам, андиша билан айтганда, АҚШ манфаатларига бўйсундиришдир.

Бир далил. АҚШнинг махсус тадқиқот доиралари Ўзбекистонда демократия «йўқ»лиги бир кунмас бир кун бу ерда Эрондаги каби ислом фундаментализми ёки сиёсатда компартия якка-ҳокимлигига ва экономикада бозор иқтисодиётига асосланган хитойча тузум қарор топишига олиб келиши мумкин, деган «прогноз»га ёпишиб олганлар. Бу иккала тузум ҳам АҚШга ёқмаслиги аён. Шунинг учун Эрон «фундаментализм»и ё Хитой «коммунизм»ини Ўзбекистонга тарқатмаслик баҳонасида АҚШнинг муайян доиралари нафақат оммавий ахборот воситаларидан, балки ҳатто... халқаро ҳуқуқда тақиқланган усуллардан ҳам фойдаланиши мумкинлиги назарда тутилса ёмон бўлмайди. Бу жиҳатдан Сизнинг келажакда АҚШга қиладиган расмий ташрифингиз муҳим ижобий аҳамият касб этиши мумкин.

Радиоэшиттиришлар ва телекўрсатувлар соҳасида америкаликлар билан яқинда тузилган ва эндигина амалга ошаётган шартномалар тақдири Ўзбекистон дўстларини безовта қилмоқда, яъни улар «Америка овози», «Озодлик», «Озод Осиё» (АҚШ) эшиттиришларини Ўзбекистондаги радиостанциялар орқали республиканинг ўзига ва Шарқий ҳамда Жануби-Шарқий Осиё мамлакатларига олиб узатишга (ретрансляция қилишга) шошмаслик керак, демоқдалар.

Масаланинг биринчи томони: «Америка овози» ва «Озодлик» радиостанциясининг Ўзбекистонга мўлжалланган эшиттиришлари қисқа тўлқинларда берилиши ва бу тўлқинларда ишловчи радиоприёмниклар республика аҳолиси қўлида унчалик кўп эмаслиги туфайли ҳозиргача мазкур «овоз»ларни камдан-кам одам тингламоқда. Америкаликлар билан тузилган шартнома асосида уларни ўрта тўлқинли радиостанциялар орқали республика аҳолисига эшиттириш радиотингловчилар даврасини миллионларча кишига кенгайтириши табиий. Гап бунда эмас, балки Ўзбекистоннинг ички воқеаларини қандай талқин ва таҳлил қилиб эшиттирилишидадир. Бунда «Озодлик» радиоси ва «Америка овози»нинг Тошкентда мухбирлик пунктини очиш қитмир радиочиқишлар учун жавобгар бир таянч нуқтани вужудга келтириш бўлур эди. Лекин улар бунга шошилишмаяпти. Оқибатда эса республикамизда жамоат фикри ва осойишталикка маълум таҳдид пайдо бўлиши мумкин.

Масаланинг иккинчи, хорижга боғлиқ жиҳати. АҚШнинг ижара асосида Ўзбекистон радиостанциялари орқали хорижга берадиган эшиттиришлари янги ташкил қилинаётган «Озод Осиё» радиосида тайёрланиб, уларнинг салмоқли қисми Хитой Халқ Республикасига мўлжалланади, Ўзбекистоннинг яқин ва энг йирик қўшниси бўлган бу давлатнинг ҳозирги раҳбариятига мазкур эшиттиришлар маъқул келмаслиги турган гап. Бу эшиттиришларнинг ўзбек ердаги радиостанциялар орқали тарқалиши (ретрансляция қилиниши) Ўзбекистон Республикаси билан Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги муносабатларга раҳна солади, қўшилмаслик ҳаракатига яқиндагина аъзо бўлган Ўзбекистон АҚШ билан ХХР ўртасида ўнғайсиз аҳволга тушиб қолади. Бундан фақат АҚШ ютади, холос.

Маълумки, неча ўн йиллар мобайнида Ғарб радиостанциялари ягона Туркистон ғоясини тарғиб қилиб келишди. Ҳозирги кунда бу ғоя кун тартибидан олинди ҳисоб. Чунки кучли Туркистон энди, Совет Иттифоқи парчалангандан кейин Ғарбга керак эмас. Ўзбекистоннинг бу йўлдаги ҳар бир ҳаракати у ерда (нафақат у ерда!) безовталик уйғотмоқда. «Озодлик» радиоси ҳам бундан мустасно эмас.

Энди икки оғиз сўз ўзим ҳақимда. 1935 йилда туғилганман. Хотиним, саккиз фарзандим бор. Меҳнат фаолиятим асосан қомуслар (собиқ ўзбек совет энциклопедияси) бош таҳририятида ўтган. «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими» ва Беруний мукофоти лауреати деган унвонларим бор. Совет тоталитаризми ва мустамлакачилигини аёвсиз фош қилганлиги учун мен Ўзбекистонда биринчи бўлиб 1988 йилдан «Озодлик» радиоси билан ҳамкорлик қила бошлаганман. Бу ҳамкорлик яқин вақтгача давом этди. Лекин ҳозир Сизни ва имкониятдан фойдаланиб газетанинг мени таниган барча ўқувчиларини «Озодлик» радиоси билан алоқамни буткул узганимдан воқиф қилмоқчиман. Зеро, радионинг Ўзбекистонда мустақиллик эълон қилингандан кейинги сиёсий-ижтимоий жараёнларга нисбатан тутган йўли каминанинг маслагига зид ва унинг назарида шубҳали йўлдир.

Ҳурматли Президент!

Буюк ва муқаддас неъмат — Ўзбекистон мустақиллигини Сиз эълон қилдингиз. Энди уни мустаҳкамлаш керак. Аминманки, буни Сиз ҳаммадан кўра теранроқ ҳис этасиз ва амалга оширасиз. Мен ҳам шу хайрли ишга баҳоли қудрат ҳисса қўшарман деган ниятдаман.

Камоли эҳтиром билан

Тоҳир УМАРОВ (Тоҳир УСМОН),
«Озодлик» радиосининг собиқ мухбири.

ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ АСОСИ

КЕЧА ТОШКЕНТДА ОЧИЛГАН ХАЛҚАРО ИЛМИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ ШУ МАВЗУГА БАҒИШЛАНДИ

Тошкент давлат юридик институти, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, И. Мўминов номли Фалсафа ва ҳуқуқ институти ва Ўзбекистон ҳуқуқшунослар уюшмаси ташаббуси билан ўтказилаётган «Ўзбекистонда конституциявий қурилиш ва ҳуқуқий давлат муаммолари» мавзусидаги мазкур халқаро илмий анжуман Киночилар уйида ўз ишини бошлади.

Унга Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси ҳомийлик қилмоқда. Анжуманда Афғонистон, АҚШ, Олмония, Туркия, Франция, шунингдек, қўшни Россия, Қозоғистон ва Қирғизистондан йирик ҳуқуқшунос олимлар иштирок этаётир.

Дастлабки йиғилишни анжуман илмий раҳбарларидан бири, Тошкент юридик институтининг ректори, профессор А. Аъзамхўжаев очиб, иштирокчилар ва меҳмонларни табриклади. Маълумки, айни кунларда мустақил Ўзбекистон давлатининг янги Конституцияси лойиҳаси қизғин муҳокама қилинмоқда. У билан боғлиқ масала республика Олий Кенгашининг яқинда бўладиган ўн иккинчи чақириқ XI сессияси кун тартибига киритилган. Шу нуқтаи назардан олиб қараганда мазкур халқаро илмий анжуманда билдирилган фикрлар биринчи Конституциямизни мукаммаллаштиришда маълум аҳамиятга эга.

Ўзбекистон Республикаси адлия вазири М. Маликов ўз маърузасида мамлакатимиз ҳуқуқшуносларининг халқаро алоқалари ва уларнинг давлатнинг ҳуқуқий қурилишини мукаммаллаштириш йўлида олиб бораётган ишлари ҳақида тўхталди. Нотиқ кўплаб тараққий этган мамлакатлар бизга ишонч билан қараётганини, кадрлар тайёрлашда яқиндан ёрдам беришни таклиф этаётганини мамнуният билан таъкидлади.

Ўзбекистонда ҳуқуқий давлат барпо қилишнинг баъзи муаммоларига тўхталган профессор А. Аъзамхўжаев мустақилликнинг тарихий асослари, янги босқичда амалга оширилаётган ишлар мундарижасига эътиборни қаратиб, уларнинг ҳуқуқий-давлатчилик нуқтаи назаридан таҳлилини келтирди.

Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академиясининг президенти Тожиддин Нажмиддин ўғли Тошпўлат ўз маърузасида ҳозир дунёнинг назари Ўрта Осиё, жумладан, Ўзбекистонга қаратилганини, қабул қилинажак янги Конституция ёш давлатнинг халқаро майдондаги мавқеини белгилашда муҳим омил кашф этишини таъкидлаб, амалга оширилаётган ишлардан мамнунлигини изҳор қилди. Бу тадбирларнинг ҳаммаси, деди у, бойларсиз камбағал ўлкани камбағалларсиз бой мамлакатга айлантириш йўлидаги саъй-ҳаракатлардирки, бу хайрли ишлардан қалбида миллат, Ватан туйғуси бўлган ҳеч ким четда тура олмайди.

Конституциявий комиссия раиси, академик Ш. Ўразаев «Ўзбекистон Республикаси янги Конституцияси лойиҳасининг ўзига хос хусусиятлари» мавзусида маъруза қилиб, умумхалқ муҳокамасига қўйилган бош ҳужжатимизнинг асосий тамойилларини яна бир марта эслатиб ўтди. Ўзбекистоннинг янги Конституцияси лойиҳаси жаҳон тажрибасининг энг сўнгги ютуқлари асосида тайёрланди, деди комиссия раиси.

Дастлабки ялпи йиғилишда яна бир қанча маърузалар тингланди. Уларда, жумладан, чет элдан келган олимлар ҳам иштирок этишди.

Илмий амалий конференция дастурига биноан иштирокчилар шўъбаларга бўлиниб, мавзулар бўйича муҳокамага киришдилар.

Уч кун давом этадиган анжуманда юздан ортиқ маъруза тингланиши кутилмоқда. Унинг амалий аҳамияти шундан иборат бўладики, пировардида айтилган фикрлар умумлаштирилиб, таклифлар ишлаб чиқилади ва Конституциявий комиссияга тавсия қилинади.

Ҳ. САТТОРИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўн иккинчи чақириқ
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
ўн биринчи сессияси олдидан

МУҲОКАМА ҚИЛИНМОҚДА, МАЪҚУЛЛАНМОҚДА

НАВОИЙ

Вилоят фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда вилоят ҳокими Абдуҳолиқ Айдарқулов Ўзбекистон Республикаси Конституцияси лойиҳаси тўғрисида маъруза қилди. Ҳоким ўз маърузасида вилоят туман ва шаҳарларида лойиҳа муҳокамаси уюшқоқлик билан ўтганлигини таъкидлади. Район ва шаҳар кенгашларининг яқинда бўлиб ўтган сессияларида ҳам депутатлар ана шу хусусдаги фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашдилар.

Фаоллар йиғилишида Нурота район ҳокими З. Нуриддинов, Навоий педагогика институти ректори Р. Раҳмонов, Навоий цемент заводи директори Ф. Адам, Навоий шаҳар ҳокими Б. Ҳамдамов ва бошқалар сўзга чиқдилар. Нотиқлар янги қомус матни пишиқ-пухта тайёрланганлиги, унда чинакам демократия, инсон эрки ва ҳуқуқи тўла акс этганлигига эътиборни қаратдилар.

Вилоят фаоллари йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков қатнашди ва нутқ сўзлади. Йиғилишда Ўзбекистон республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси М. Умрзоқов, Республика Олий Кенгаши Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетининг раиси Э. Халилов қатнашдилар.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚАШҚАДАРЁ

Вилоят фаолларининг йиғилишида Конституция лойиҳасининг таклиф ва мулоҳазалар инобатга олинган матни муҳокама қилинди. Унда Ресепублика халқ депутатлари, ХДП, оммавий ахборот воситалари вакиллари, жамоат ташкилотлари, вилоят ташкилотларининг раҳбарлари иштирок этдилар. Вилоят ҳокимининг биринчи муовини Т. Каримов Конституция лойиҳаси, Республика Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласи, унда баён этилган фикрлар тўғрисида маъруза қилди.

Йиғилишда сўзга чиққан нотиқлар, Конституция лойиҳаси ҳақидаги ўз фикр-мулоҳазаларини айтдилар, муайян таклифлар билдирилди. Хусусан, Косон район ҳокими, Ўзбекистон халқ депутати Қўчқор Тўйчиев Президентлик ва Вазирлар маҳкамаси раиси лавозимларини бир киши бажариши лозимлиги ҳақида Конституцияга ёзиб қўйишни таклиф этди. Бу ҳозирги шароитда қабул қилинадиган қонун ва фармонларнинг бекаму кўст бажарилишида муҳим аҳамият касб этади, деди у.

Йиғилишда Республика Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласидаги хулосаларни оммага, барча қатламларга етказиш, баён этилган вазифаларни амалга ошириш чоралари ҳақида мулоҳазалар ўртага ташланди.

Йиғилишда Республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков қатнашди ва нутқ сўзлади. Фаоллар йиғилишида Республика Президентининг Давлат маслаҳатчиси М. Умрзоқов иштирок этди.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БУХОРО

Бухоро вилояти фаоллари йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган янги лойиҳаси ҳақида вилоят ҳокими Д. Ёдгоров сўзга чиқди.

Анжуман қатнашчилари мамлакатимизни дунёдаги энг илғор демократик давлатлар қаторига олиб чиқишга хизмат қилувчи асосий қонун лойиҳасини қизғин қўллаб-қувватладилар, унинг айрим қоидаларига таклифлар айтдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков нутқ сўзлади.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси М. Умрзоқов иштирок этди.

(ЎзА).

Конституция лойиҳаси·
УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

ТАКОМИЛЛАШГАНИ ЯХШИ

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 1-нусхасини икки ой давомида умумхалқ муҳокамасига қўйилиши ҳамда конституциявий комиссия томонидан кенг жамоатчилик таклиф ва мулоҳазаларини ҳисобга олиб, унинг янги лойиҳасини эълон қилиниши жуда катта сиёсий ва амалий аҳамиятга эга бўлган ижтимоий ҳодисадир.

Конституция лойиҳасининг янги таҳрири аввалгисига нисбатан анча такомиллашгани яққол кўриниб турибди. Чунки унинг муқаддимаси ҳамда 46-моддасига тузатиш, қўшимча ва янги моддалар киритилган Асосий тузатишлар лойиҳанинг фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликлари, шахс дахлсизлиги, виждон эркинлиги, дин ва жамият муносабатлари, иқтисодий ҳуқуқлар — мулкчилик шакллари, ишбилармонлик ва бозор муносабатларини ривожлантириш, давлат бошқаруви, суд тизими, прокуратурани такомиллаштириш, ҳамда ҳуқуқ-тартибот ва меҳнат интизомини мустаҳкамлашга бағишланган боб ва моддаларга боғлиқ.

Конституция лойиҳасининг янги таҳрири ҳажми янада ихчамлашган: муқаддима, 6 бўлим, 26 боб ва 127-моддадан иборат. Чунки амалдагиси 174-моддадан иборат эди. Модомики, шундай экан, лойиҳанинг ижобий томонларини ҳисобга олган ҳолда янада такомиллаштириш зарур. Шу ниятда қуйидаги таклиф ва мулоҳазаларни билдирмоқчи эдик.

Лойиҳанинг муқаддима қисмини янада кенгайтириб, давлатнинг вазифалари ва шаклларини аниқ кўрсатиш керак. Ўзбекистон Республикаси мустақил демократик ҳуқуқий давлат бўлиб, идора этиш шакли бўйича президентлик, тузилиш шакли бўйича — унитар, сиёсий тартиб бўйича миллий, демократик давлат, деб кўрсатилса, яхши бўлар эди. Давлат номини Ўзбекистон давлати, Қорақалпоғистон Мухтор Республикаси унинг таркибида деб кўрсатилиб, 1-моддани қуйидагича берилишини таклиф қиламан: **«Ўзбекистон давлати ўз таркибидаги Қорақалпоғистон Республикаси билан бирга, унинг ҳудудида яшайдиган барча халқнинг мустақил демократик давлатидир».**

Лойиҳанинг 2-моддасини қуйидаги тартибда берилишини ҳоҳлар эдик: **«Давлат ва халқ узвий боғлиқ бўлиб, улар бир-бирининг манфаатлари учун хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдида жавобгардир».**

Лойиҳанинг 10-моддасида Ўзбекистон халқи номидан давлат олий вакиллик органи ва ҳукумат бошлиғи иш кўриши кўрсатилган. Бу модда: «Ўзбекистон халқи номидан, улар сайлаган олий вакиллик органи — Олий Мажлис ва ижро этувчи ҳокимият бошлиғи Президент иш кўради», деб ўзгартирилса янада равшанлашади. Ҳар қандай демократик ҳуқуқий давлатнинг энг муҳим белгиси қонунларнинг устунлиги ва барча давлат фуқаролари қонунларга амал қилиши билан ўлчанади. Шунинг учун ҳам лойиҳанинг 3-боби қонуннинг устунлигига бағишланган. Мазкур бобдаги 15-модда 3-банд билан қуйидагича тўлдирилиши лозим: **«Ўзбекистон инсон ҳуқуқларини амалга оширишда халқаро умуминсон ҳуқуқи нормалари устунлигини тан олади ва уларга амал қилади».**

Лойиҳанинг 81-моддасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига қонун лойиҳаларини таклиф этиш ташаббусига эга бўлган давлат органлари кўрсатилган. Шу ўринда жамоат ташкилотларига ҳам қонун лойиҳаларини таклиф этиш ҳуқуқи берилиши ҳақида қўшимча қилинса мақбул бўларди.

Лойиҳанинг 21-боби маҳаллий давлат ҳокимияти асослари деб аталган. Маълумки вилоят, туман ва шаҳарларда ягона бошқарув тизими — ҳокимлик жорий қилинди. Ҳокимлар бошчилик қиладиган халқ депутатлари кенгашлари ҳокимиятнинг вакиллик органидир. Бошқарувнинг ҳокимлик тизими ўзини ҳаётда оқламоқда. Чунки улар жойларда давлат ва фуқароларнинг манфаатларини ҳисобга олиб, ҳудудий аҳамиятга эга бўлган масалаларни амалга оширмоқдалар. Аммо қишлоқ, овул ва маҳаллаларда Кенгашлар масаласи ҳал қилинмаган. Шунинг учун лойиҳада бу масала ўзининг аниқ ифодасини топиши керак. Лойиҳанинг 104-моддасини қуйидагича берилишини таклиф қиламан: **«Қишлоқ, овул ва маҳаллаларда уларнинг раислари бошчилик қиладиган тегишли халқ депутатлари кенгашлари ҳокимиятнинг вакиллик органлари бўлиб, улар икки ярим йил муддатга кенгаш раиси (оқсоқоли) ва унинг маслаҳатчиларини сайлайди».**

Қурбонали ХОЛМЎМИНОВ,
Тошкент Давлат ҳуқуқшунослик институтининг доценти.

МАСЪУЛИЯТ ВА ЖАВОБГАРЛИК ОШИРИЛСА...

Умумҳалқ муҳокмасига қўйилган Конституция лойиҳасида Республика Президентига жумҳуриятимизга раҳбарлик ва ижро ҳокимиятини амалга ошириш борасида катта ваколатлар берилиши кўзда тутилганлигини тўлалигича маъқуллайман. Негаки, Президент бошчилигидаги ҳокимият қанчалик кучли бўлса, жойларда, яъни вилоят, шаҳар ва туманларда, қишлоқларда, корхоналарда, ташкилот ва муассасаларнинг меҳнат жамоаларида тартиб-интизом шунчалик кучли, мустаҳкам бўлади, маънавий-ахлоқий муҳит соғломлаша боради. Азалий урф-одатларимиз, ота-боболаримиздан бизга мерос қолган қадриятларимизнинг тўла тикланиши учун кафолат яратилади.

Аммо, Конституция лойиҳаси матнининг мукаммал, тўлақонли бўлиши учун уни тўлдирадиган жойлари ҳам бор, назаримда. Чунончи лойиҳа 92-моддасининг 12-бандида «Конституцияни, қонунларни бузган ҳоким шаъни ва қадр-қиматига доғ туширадиган ҳатти-ҳаракат қилган туман ва шаҳар ҳокимларини Президент ўз қарори билан лавозимидан озод этишга ҳақли», дейилган. Президентга бундай ваколат берилишини тўғри деб ҳисоблайман. Бироқ, бу ўринда (12-бандда) Президентга шаҳар ва туман ҳокимларини лавозимга тайинлаш ваколати ҳам берилса, айни муддао бўлур эди. Шу бандда Конституцияни, қонунларни бузган шаҳар ва туман ҳокимлари Президент томонидан лавозимидан бўшатилиши айтилгану, аммо бундай қонунбузар ҳокимлар ўз лавозимларидан озод этилганларидан сўнг улар қандай жавобгарликка тортилиши (маъмурий ёки жиноий жавобгарлик) кўрсатилмаган. Шунинг учун ушбу бандни **«Қонунни бузган ҳокимлар лавозимларидан озод этилганларидан сўнг улар суд жавобгарлигига тортилишигача бўлган жазо чоралари кўрилади»**, деган жумла билан тўлдиришни таклиф этаман. Истиқлолга эришган ўз мамлакатимизда ҳуқуқий давлат тузишни олдимизга мақсад қилиб қўйган эканмиз, даставвал мавқеи ва лавозимидан қатъи назар, барча фуқаролар қонун олдида тенг бўлиши шарт. Ҳокимнинг таниш-билишларию тарафдорлари кўп, моддий имкониятлари катта бўлади — бу ҳеч кимга сир эмас. Бинобарин, Конституцияни, қонунни бузган ҳокимлар Президент фармони билан лавозимдан бўшатилгач, ҳомийлари, ошна-оғайнилари ёрдами билан бошқа бундайроқ лавозимга ўтиб олишларига йўл қўймаслик зарур. Конституцияда бунинг қонуний кафолатлари бўлиши талаб этилади. Бундай кафолатни янги Конституциянинг 92-моддаси 12-банди матнида аниқ кўрсатиш лозим. Токи, лавозимга тайинланган ҳоким агар у ўз ваколати муддати даврида яхши ишламаса, халқ ишончини амалда оқламаса, қонунни бузиб, ҳоким шаъни ва қадр-қимматига доғ туширадиган ҳатти-ҳаракатлар қилса, келажакда уни қандай кўргулик ва оқибатлар — муқаррар жазо чоралари кутаётганлигини билиб, сезиб турсин. Фуқаролар, жамиятимиз бундан фақат манфаат кўрадилар. Тараққиётимизнинг кўпгина омиллари шаҳар ва туман ҳокимларининг адолатли иш юритишига, Конституцияга, қонунларга, Президент Фармонларига ва ҳукумат кўрсатмаларига қатъий, оғишмай амал қилишларига, уларнинг виждони, маънавий-ахлоқий поклигига боғлиқдир.

Анвар ИМОМОВ,
меҳнат фахрийси, олий маълумотли ҳуқуқшунос.

ДЕҲҚОН ҚАЛБИНИНГ ТАФТИ

Қавс ойи ҳам яримлаб қолди. Одатда бу пайтда қиш заҳри хийла сезилиб турарди. Жорий йилда эса об-ҳаво саховат кўрсатмоқда; кунлар илиқ кечаяпти. Бу деҳқон қалбининг тафтидан эмасмикин? Не бўлганда ҳам пахтакорлар ана шу қулай имкониятдан оқилона фойдаланиб, пешона тери эвазига етиштирилган пахтани тезроқ саранжомлаш йўлида фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Уларнинг сафида Тошкент вилояти Пискент туманидаги «Туркистон» жамоа хўжалиги заршунослари ҳам бор...

Эрта баҳорда «Пискент» совхози негизида янги жамоа хўжалиги ташкил этилди. Унга яхши ният билан «Туркистон» деб ном қўйдилар. Илгари халқ депутатлари туман кенгаши ижроия комитети раиси лавозимида ишлаб келган Жўрақул Отақулов эса бошқарув раиси этиб сайланди. Ўша кундан бошлаб раҳбарлару колхозчилар меҳнат деганнинг этагидан астойдил тутдилар.

Бироқ кўкламда рўй берган табиий офат оқибатида чигит қайта-қайта экилди, ёзнинг салқин келиши туфайли эса ғўза ривожи кечикди. Шунга қарамасдан, деҳқонлар тадбиркорлик билан иш юритиб, тўла гектарлар яратишга, жами майдонда мўл ҳосил етиштиришга муваффақ бўлдилар.

— Биз пахтанинг асосий қисмини машиналар ёрдамида йиғиштириб олишга аҳд этгандик, — дейди хўжалик касаба уюшмаси қўмитаси раиси Ҳабибулло Тўйчиев. — Аммо техника воситаларини тақсимлаш пайтида «Пискент» совхози маъмурияти бизга созланганларини эмас, балки рўйхатдан чиқарилган «зангори кема»ларни раво кўрган экан, «Эскини ямагунча эсинг кетади» деганларидек, ҳатто мавсум бошидан ҳам мутахассислару механизаторларимизнинг олтиндан қиммат вақтлари машина-механизмларни тузатишга сарфланди. Уларга балли! Теримчиларга минг-минг раҳмат! Қийинчиликлар билан бўлса-да, йиғим-терим жадал давом этмоқда.

Дарҳақиқат, туркистончиларнинг шашти баланд. Улар пайкаллардаги «оқ олтин»нинг мисқолигача йиғиб-териб олиш мақсадида ғайрат-шижоат кўрсатмоқдалар.

Ў. ИКРОМОВ.

СУРАТДА: хўжалик касаба уюшмаси қўмитаси раиси Ҳабибулло Тўйчиев ва бош ҳисобчи Ҳайдарқул Бердиалиев илғор суворий Эгам Тошматовга пул мукофоти топширишаяпти.

Қ. ИСРОИЛОВ олган сурат.

МАЪРИФАТ БАЙРОҒИ ОСТИДА БИРЛАШАЙЛИК!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДИБЛАР ИТТИФОҚИ ЙИҒИЛИШИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА МУРОЖААТИ

Азиз ватандошлар!

Шу кунларда бутун халқимиз шарафли ва мураккаб тарихий бир даврни бошдан кечирмоқда. Ватанимиз мустақиллигини мустаҳкамлайдиган, ҳар бири асрга татигулик бу кунлар тарих саҳифасидан муносиб ўрин олиши шубҳасиздир. Муқаддас ҳам эзгу орзуимиз — юртимиз истиқболи йўлида, мавжуд қийинчиликларга қарамасдан, матонат ва ақл-заковат билан меҳнат қилиш заруратини барчамиз яхши англаб турибмиз. Мамлакатимизни иқтисодий бўҳрон чангалидан қутқариш, уни ҳар томонлама ривожланган демократик давлатга айлантириш учун аввало тинчлик ва ҳамжиҳатлик ҳаводай зарурдир.

Шу боисдан, ён қўшнимиз — қардош Тожикистон Республикасида рўй бераётган фожиали воқеалар барча диёнатли инсонлар қатори бизни ҳам беҳад қаттиқ ташвишлантирмоқда. Ери еримизга, қалби қалбимизга туташ биродарларимиз диёрида авж олган мудҳиш хунрезлик, қаттол қирғинлар дилларимизни ларзага солмоқда. Жаҳонга Фирдавсий ва Жомий, Айний ва Турсунзода сингари буюк маданият арбобларини етказиб берган бу кўҳна ва гўзал ўлкада минг-минглаб бегуноҳ инсонларнинг қони тўкилаётир. Жафокаш оналар азиз фарзандларидан, норасида гўдаклар ота-оналаридан жудо бўлмоқдалар. Қанчадан-қанча заҳматкаш кишилар туғилган юртларидан қочиб сарсон-саргардон бўлиб юрибдилар.

Шу ташвишли ва таҳликали кунларда республикамиз Президентининг, Ўрта Осиёдаги бошқа жумҳуриятлар раҳбарлари билан биргаликда, қонли можарони тезроқ бартараф этиш борасида қатъият билан олиб бораётган тинчликсевар сиёсатига жаҳон аҳли шоҳид бўлиб турибди.

Олмаотада бўлиб ўтган нуфузли анжуман ана шу ҳаракатнинг яна бир далилидир.

Биз — Ўзбекистон Республикаси Адиблари иттифоқининг умумий йиғилиши қатнашчилари Тожикистон Республикасидаги мудҳиш аҳволдан бениҳоя ташвиш ва хавотир чекаётганимизни изҳор қиламиз. Биз ноҳақ қурбон бўлган инсонларни Оллоҳ таолодан раҳмат қилишини сўраймиз. Биз қўлида қурол кўтариб юрган барча сиёсий гуруҳларнинг аъзоларига инсофу тавфиқ тилаймиз. Шу кунларда Хўжандда ишлаб турган Тожикстон Республикаси Олий Кенгаши барча зиддият ва низоларни сулҳу музокаралар билан ҳал этиш йўлларини излаб топади, деб умид қиламиз.

Девордармиён қўшниларимиз диёрида биродаркушлик уруши авж олган ҳозирги таҳликали вазиятда биз Ўзбекистоннинг барча фуқароларига, сиёсий партиялар ва гуруҳларнинг вакилларига, дин аҳларига, бутун Ўзбекистон халқига мурожаат этиб, уларни ҳар қачонгидан ҳам хушёр ва баҳамжиҳат бўлишга, теварак-атрофимизда рўй бераётган фожиали воқеалардан тегишли хулосалар чиқариб олишга даъват этамиз.

Озод ўзбек халқи олдида биргина йўл бор — МАЪРИФАТ йўли! Биз барча зиёлилар — сиёсий партиялар, дин аҳлларини **маърифат байроғи** остида бирлашишга чақирамиз.

Азиз ватандошлар! Тарих зиммамизга мисли кўрилмаган буюк масъулият юклаган бир даврда, юртимизда тинчликтотувлик, ўзаро ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликни сақлаб қолиш ва янада мустаҳкамлаш учун бунёдкор меҳнатимиз, ақлу тафаккуримиз, сўзимиз ва қаламимиз билан ҳаракат қилайлик!

Тошкент,
1992 йил, ноябрь.

• Иқтисодиёт чорраҳаларида

ЧИНАКАМ БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИ САРИ

Давлат монополияларидан бири — Ўзбекистон Республикаси нефть маҳсулотлари билан таъминлаш комитети Президент Ислом Каримовнинг фармони билан сифат жиҳатидан янги иқтисодий тузилмага айлантирилди. Эндиликда у қудратли, айни пайтда, очиғини айтганда, ҳеч нарса ишлаб чиқармайдиган бу «маҳкама» «Ўздавнефтмаҳсулот» акционерлик бирлашмасига айлантирилди, яъни маҳкаманинг номигина ўзгариб қолмади. Бош директор лавозимига тайинланган Анвар Юнусович Ҳусаинов икки ой ичида ўнлаб йиллар таркиб топган тузилмани бутунлай ўзгартириб юборди. У ўз ёрдамчилари билан биргаликда акционерлик бирлашмаси фаолиятининг янги йўл-йўриқларини ишлаб чиқди, бу йўл-йўриқлар чинакам бозор муносабатларига асосланган. Бу ўзгартишларнинг натижалари қандай, яқин вақт ичида яна қандай ишлар қилинади! Бош директор билан шу мавзуда суҳбатлашдик.

Анвар Юнусович, ҳаммага маълум бўлган фикрни айтмоқчимиз. Энергия манбаларининг етарли миқдорда бўлиши Ўзбекистоннинг кўп қиррали иқтисодиётини ривожлантиришнинг муҳим шартидир. Ҳозир Республика автомобилларига ёнилғи қуйиш жойларида бензин етарли, лекин унинг нархи...

— Афсуски, бу бозор муносабатларига ўтиш даврининг воқелигидир. Россия Федерацияси Президенти Б. Ельциннинг барча турдаги нефть маҳсулотларини жаҳон нархлари даражасида сотиш тўғрисидаги фармони ҳамдўстликдаги кўп республикаларда вазиятни чигаллаштирди. Менимча, бу соҳада халқаро валюта жамғармасининг экспертлари энергия манбалари янги нархини дарҳол жорий этишни қаттиқ шарт қилиб қўйиб бироз шошилдилар. Шу сабабли янги шартларга шошилинч равишда мослашишдан ташқари, Республиканинг манфаатларини мумкин қадар тўлароқ ҳимоя қилишга мажбур бўлдик.

Дастлабки кунлардаёқ давлат монополиясидан қисқа муддатда қутилиб, ҳукуматлараро шартнома тузиш йўли билан нефть маҳсулотларини Республикага келтириш зарур, деган оддий бир хулосага келдим. Октябрь ойида биз бевосита шартномалар асосида сентябрь ойидагига нисбатан арзонроқ нефть маҳсулотларини олдик. Ҳамкорлар биз сўрагандан кўра уч баравар кўп маҳсулотни таклиф қилдилар....

— Қисқа вақт ичида бундай катта ўзгаришларга қандай қилиб эришилди?

— Олдинги давлат нефть маҳсулотлари билан таъминлаш комитети соф давлат ташкилоти бўлиб, унинг фаолияти кўп сонли қарорлар, ҳужжатлар билан бошқарилиб турарди. Қисқа қилиб айтганда, режали иқтисодиётнинг бир бўлаги эди. Комитетнинг ўзи фойда олишдан манфаатдор эмасди. Рентабелликнинг белгилаб қўйилган 30 фоиз даражаси жамоанинг ташаббусини бўғиб қўйган эди. Бундай тизимда тармоқ ҳар қандай шароитда ҳам бемалол кун кўраверар эди. Акционерлик бирлашмасига айлантириш барча асосий йўналишлар бўйича фаол ҳаракат қилиш имконини берди. Биринчи навбатда бевосита нефть қазиб чиқарувчилар ва нефть маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар билан ўзаро манфаатли мустаҳкам алоқани йўлга қўйдик. Маркетинг билан шуғуллана бошладик. Ўзига хос «Ақл-заковат маркази»ни барпо этиб, унга таниқли иқтисодчиларни, бозор талабларини ўрганадиган мутахассисларни, тажрибали менежерларни жалб этдик. Ишнинг стратегияси ҳам, тактикаси ҳам ишлаб чиқилди. Мана энди бу ишларнинг натижалари кўзга ташланмоқда.

Маълумки, Ўзбекистон нефть маҳсулотларининг аксар қисмини Россия Федерациясидан — Тюмень, Уфа, Оренбург, Омск ва Красноярскдан олади. Лекин бевосита нефть маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар билан сўнгги бир неча йил ичида ташвишли тамойиллар пайдо бўлди. Улар бизнинг вакилларимизга айтишларича, гўё Ўзбекистон Россия Федерациясининг меҳнат жамоаларига аниқ ҳеч нарса бермас эмиш. Ҳақиқатан ҳам, шундай экан. Бироқ, Республика ҳукуматлараро битимларга мувофиқ ўз шартномаларини ҳамиша аниқ бажариб келди. Пахтани ҳам биздан марказ қабул қилиб оларди. Шу қадар тақчил хомашёни марказ ўз хоҳишича тақсимлар эди. Бундан Тюменликларга қандай фойда бор? Ҳолбуки, ҳозир кимга, қанча нефть маҳсулотлари сотишни Тюменликларнинг ўзлари ҳал қилишади.

Бу мураккаб вазиятдан қутилиш йўлини ҳаётнинг ўзи кўрсатди. Чинакам бозор муносабатлари, минтақалар ва меҳнат жамоалари билан бевосита хўжаликлараро шартномалар тузиш бу муаммони ҳал қилиши мумкин.

Мана бир мисол. Бизнинг таклифимизга мувофиқ «Тюменснабкомпани» раҳбари Анатолий Чижов яқинда Ўзбекистонга келди. Бу ташкилот нефть ўлкаси аҳолисини машина-ускуналардан тортиб халқ истеъмоли моллари ва озиқ-овқатгача — ҳамма моллар билан таъминлайди. Анатолий Чижов турли тармоқларга қарашли корхоналарда бўлди, Республиканинг салоҳияти юксаклигини ўз кўзи билан кўрди. Натижада ҳукуматлараро битимда кўзда тутилган миқдордан ташқари Ўзбекистонга яқин вақт ичида бир миллион тонна Ғарбий Сибирь нефтини етказиб бериш тўғрисида шартнома тузилди. Шарқ тижжорларининг анъаналарига амал қилиб, биз ҳамкорларнинг келишларини кутиб ўтирмадик. Уларга қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, чўчқа гўшти, газлама ва кимё заводларининг маҳсулотларини жўнатдик. Табиийки, иш шу тарзда ташкил этилгач, у ерда Республикамизга муносабат тубдан ўзгарди, яхшиланди.

Эътиборингизни яна бир нечта муҳим жиҳатларга қаратмоқчиман. Республикамиз Россиядаги бадавлат кишилар, банкерлар ва ишбилармонлар эътиборини фақат ресурслари билангина жалб этаётгани йўқ. Энг муҳими — ижтимоий-сиёсий вазиятнинг барқарорлигидир. Ўзбек сўми улар учун ўзаро манфаатли алоқаларни ривожлантиришнинг энг яхши кафолати. Ўзбек сўми ҳамдўстликнинг бошқа минтақаларидагига нисбатан анча салмоқли. Чунки бизда МДҲнинг бошқа минтақалари каби ишлаб чиқариш таназзулга учрамаган. Республикамизда ҳозир Россияда етишмаётган моллар ҳам, озиқ-овқат ҳам бор. Яна бир муҳим жиҳати шундаки, республикамизнинг Россия билан анъанавий кўп йиллик алоқаларини унутмаслик керак, 3 миллиондан ортиқ русий забон аҳоли — мустақил Ўзбекистон фуқаросидир.

— Хуллас, бозор иқтисодиётига ўтмасликнинг иложи йўқ. «Ўздавнефтмаҳсулот» бозор иқтисодиёти қоидаларига ўтди, деса бўладими?

— Хулоса чиқаришга ҳали вақт бор. Лекин ўзингиз ўйлаб кўринг. Корхона ва минтақалар билан тузилган хўжаликлараро шартномалар ҳозироқ амал қилмоқда. Ўзбекистонга нефть тўхтовсиз келиб турибди. Уфа нефть етказиб берувчи асосий минтақалардан биридир. Биз Уфадаги товар-хомашё биржаси билан биргаликда «Ўз-Бош йирик савдо уйи ташкил этдик. Республикамиздаги кўпгина корхоналарни шу савдо уйининг ишига жалб қилдик. Айни бир пайтда «Ўзбекипак» давлат холдинг компаниясини барпо қилдик. Бу — деҳқончилик — саноат сармоя компанияси бўлиб, республиканинг ҳамма вилоятларида унинг бўлимлари мавжуд. Компаниянинг асосий вазифаси нефть маҳсулотларини етказиб берувчилар билан бевосита иш олиб бориб, энергия манбаларини энг арзон нархда сотиб олиш, ўз молларини сотишдан фойда олишдир. Тез орада «Ўзбекипак»нинг кичик корхоналари кенг тармоғи пайдо бўлади, улар ҳамкорлар учун аталган буюмларни ишлаб чиқариш билан шуғулланади. Бу эса ҳар икки томон учун фойдалидир.

Мана шуларнинг ҳаммаси — бозор муносабатидир. Лекин бир нарсани тушунтириб ўтишим керак. Бизнинг тармоғимизни соф ишлаб чиқариш тармоғига айлантиришга мен бутунлай қаршиман. Биз савдо — тижорат тузилмасимиз, барча ривожланган мамлакатларда шундай тузилмалар мавжуд. Ўзбекистонда нефть маҳсулотларининг маърифий бозорларини вужудга келтириш бизнинг вазифамизга киради. Бундай маҳсулотларни сақлаш, республиканинг ўзида тақсимлаш, ташиш эса соф техникавий, бинобарин, иккинчи даражали масалалардир. Шу сабабли бу соҳада уствор йўналишларни аниқ белгилаб олиш зарур.

Ички резервлардан самарали фойдаланиш масалаларини ҳам ҳал этиш зарур, албатта. Бу соҳада ҳам иш юришиб кетди. Ҳозир автомобилларни газ билан таъминлайдиган барча станциялар бизнинг иҳтиёримизга ўтди. Мутахассисларнинг фикрича, Ўзбекистон автомобилларнинг 30 фоизини газ билан ишлашга ўтказиши мумкин. Бунинг устига нефть қазиб чиқариладиган туманларда нефтни қайта ишлайдиган кичик заводлар қурилади. Бизда — Қашқадарёда, Қорақалпоғистонда, Бухорода ва бошқа жойларда нефть чиқади. Шу жойларда нефтни қайта ишлайдиган кичик заводлар қурилса, ҳаражатлар тезда қопланиб, фойда келтира бошлайди, мен бунга аминман...

— Хуллас, нефть маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар билан алоқаларни йўлга қўйгансизлар. Лекин, менга маълум бўлишича, нефть системалари МДҲ темир йўлларидан ўтаётганида катта қийинчиликлар вужудга келмоқда. Бу соҳада қандай ўзгаришлар бор?

— Ҳақиқатан ҳам, бу жиддий муаммо. Қозоғистонда, Туркманистонда, Россияда темир йўл орқали Ўзбекистонга келаётган нефть ортилган составларни йўлдан четга чиқариб қўйиш ҳоллари кўп бўлди. Цистерналарни мусодара қилиш ҳоллари ҳам бўлди.

Нега шундай бўляпти? Асосий сабаб шундаки, собиқ СССРдаги нефть ташийдиган составлар тақсимланмади. Шу сабабли ҳар бир темир йўл бўлими ҳозир тақчил бўлиб қолган цистерналарни ўз мулки деб ҳисобламоқда. Ҳамкорларимиз хомашё ортилган составларни бизга жўнатишдан олдин улар қайтариб юборилиши учун аниқ кафолатни талаб қилмоқдалар. Биз уларга бирор марта панд берганимиз йўқ. Бундай шароитда хўжалик суди муҳим аҳамиятга эга бўлур эди. Давлат бошлиқларининг Москвадаги учрашувида шундай судларни тузиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Лекин бу қарор ҳали амалга ошганича йўқ. Шу сабабли цистерналаримиз ўтадиган темир йўлларга вакилларимизни юбориб, темирйўлчилар билан хўжаликлараро шартномалар туздик. Улар ўзаро манфаатлидир. Шу сабабли шартномалар дарҳол кучга кирди. Хуллас, сўнгги вақтда Ўзбекистонга жўнатилган цистерналарни ушлаб қолиш ҳоллари бирор марта ҳам юз бермади.

— Тармоқни бозор муносабатига ўтказиш дастурида ходимларни камайтириш кўзда тутилган. Жумладан, автомобилларга ёнилғи қуйиш жойлари ходимлари камайтирилиши керак. Улар эса нуфузли ҳомийлари бўлган йигитлардир...

— Уларни тўлароқ тавсифлаш учун илова қилишим керак: одамларнинг руҳиятини яхши биладиган, вужудга келаётган бозор муносабатларида аниқ йўл топа оладиган, тижорат сирларини биладиган серғайрат йигитлардир. Ҳамма нарсани ўз номи билан айтайлик. Ўзбекистонда қандайдир шахсларнинг манфаатини кўзлаб ёки «обрўли» чорраҳаларда қурилган автомобилга ёнилғи қуйиш жойлари анчагина. Уларни сақлаб туриш иқтисодий жиҳатдан фойдали эмас. Уларда ишлаётган одамларга келганда эса, қаддини тиклаётган «Ўзбекипак» холдинг компаниясида бу кишиларни савдо агентлари, тайёрловчилар ва ходимлар сифатида ишлатиб тажриба ва кўникмаларидан бажонидил фойдаланамиз. Чунки «Ўзбекипак» компаниясида тармоқ манфаатларини шахсий манфаатлар билан уйғунлаштириш кўзда тутилган. Бозор муносабатлари шароитида бундан бошқача бўлиши мумкин эмас.

Умуман, тижоратга хос тафаккур юритадиган кишиларни жамоамизга танлаб оляпмиз. Янгича ишлай олмайдиган, янгича ишлашни хоҳламайдиган кишилардан қатъий равишда қутиляпмиз. Тўртта вилоятда тизимимизнинг биринчи раҳбарларини алмаштирдик. Нефть базаларининг ўндан ортиқ директорлари, марказий маҳкама бошқарувидаги ходимларнинг ярми янгиланди.

— Анвар Юнусович, сиз ҳуқуқшуноссиз, ички ишлар идораларида, Президент идорасида ишлагансиз. Янги лавозимга тайинланиш сиз учун кутилмаган иш бўлмадими?

— Кўп йиллар давомида иқтисодиётнинг ҳуқуқий муаммоларига ихтисослашганман, ғарбдаги етакчи тижорат тузилмаларининг тажрибасини ўрганганман, хуллас, бу ишда ўзимни тажрибасиз дея олмайман.

— Сўнгги савол: янги лавозимда ишлаётган вақтингизда сиз учун асосий иш нималардан иборат бўлди, белгиланган дастурни амалга оширишга нима тўсқинлик қилмоқда?

— Республикада нефть маҳсулотларининг маърифий бозори вужудга келмоқда. Пахта йиғим-терими мавсумида ёнилғи йўқлиги сабабли бирорта трактор далада тўхтаб қолгани йўқ. Шугина эмас, биз одатда терим мавсумида бир неча юз минг тонна камайиб кетадиган заҳирани тўлдира олдик. Бу катта ўзгаришларнинг бошланиши холос.

Муаммолар эса жуда кўп. Ҳаддан ташқари кўп текширишлар ва тафтишлар, кўпинча асоссиз текширишлар ишга тўсқинлик қилмоқда. Бизнинг ишимиздан қандай айб қидиришаётганини билолмай қолдим. Назорат зарурлигини биламан.

...Бизнинг давримизда хом ҳаёлга берилиш мумкин эмас. Ҳамма нарсани аниқ ҳисоблаш ва мақсадни кўра билишгина кутилган натижани беради.

Л. ЛЕВИН,
ЎзА мухбири.

1 ДЕКАБРЬ БУТУН ЖАҲОН ОИТСГА ҚАРШИ КУРАШ КУНИ

ПОК ОДАМГА ДАРД ЮҚМАС

Яқинда Бухоро шаҳрида ишлаётган ҳиндистонлик бешта фуқарода ОИТС (СПИД) касаллиги борлиги аниқланди. Зудлик билан улар яшаган жойда кенг қамровли профилактик тадбирлар ўтказилди. Беморлар ўз ватанларига жўнатиб юборилди.

Умуман, 1987 йилдан буён Ўзбекистонда бундай бедаво касалликка чалинган 31 нафар одам рўйхатга олинди. Улардан 22 нафари чет эллик талабалар ва ишлашга келган фуқаролар, 2 таси Россиялик меҳмонлар бўлиб, қолган 7 киши эса республикамиз фуқароларидир.

Бу дардга чалинган ўзбекистонлик фуқаролардан бири яқинда ҳаётдан кўз юмди. Ҳеч бир дори-дармоннинг нафи тегмади.

Мутахассисларнинг кузатишларича, фоҳишалар, бесоқолбозлар ва гиёҳвандлар ўртасида бу бедаво касалликка чалиниш кўрсаткичи юқоридир. Айрим ҳолларда тиббиёт муассасаларида қон олиш, қон қуйиш жараёнида стерилизация қоидалари бузилиши оқибатида ҳам ОИТС вируслари юқиши исботланган. Шунингдек, бу касаллик бемор одам билан тартибсиз жинсий алоқа қиладиган соғлом кишиларга ҳамда ҳомила орқали туғилажак болаға ҳам юқиши мумкин. Ҳозирги кунда бу дард дунёда жуда кенг тарқалиб бормоқда. Кунига АҚШда 200, Африкада 100 киши ОИТС касаллигига чалинаётгани қайд этилди. Собиқ иттифоқ ҳудудида ОИТС вирусини юқтириб олганлардан 673 киши рўйхатга олинган бўлса, шундан 57 нафари вафот этди. Энг ачинарлиси шундаки, касаллик кенг тарқалиб вирус ташиб юрувчилар сони кўпайиб бораётганига қарамай, унинг давоси ҳозиргача топилгани йўқ.

Касаллик вируси соғлом одамга юққандан сўнг уч ойдан ўн йилга қадар ҳеч қандай аломатлар пайдо бўлмаслиги мумкин. Бу давр ичида аста-секин одам танасидаги иммунитет системаси ишдан чиқиб, ҳужайралар ўлиб боради. Оқибатда организмда иммунитет танқислиги юзага келади, организм турли инфекцияларга қарши кураша олмайди. Бемор жисмонан тез чарчайдиган бўлиб қолади. Қувватсизлик, тана ҳароратининг сурункали равишда 37—38 даражагача кўтарилиши, кечалари қаттиқ терлаш, қулоқ орқаси, бўйин, тирсак, қўлтиқ ва чот орасидаги лимфа тугунларининг катталашуви, иштаҳа ва уйқунинг бузилиши ҳамда дори-дармонларнинг кор қилмаслиги ОИТСнинг дастлабки аломатларидир. Меъда-ичак фаолиятининг бузилиши, узоқ вақт мобайнида кунига 10—15 марталаб, ҳатто ундан ҳам кўп ич кетиши оқибатида бемор ниҳоятда озиб кетади. ОИТС вируслари аста-секинлик билан асаб системасини емириб, охири ўлим билан тугайди.

Ҳозирча мумкин қадар бемор ҳаётини узайтирувчи дорилар бор бўлса-да, касалликни тўлиқ даволаб юборишнинг иложи йўқ. Бироқ ОИТСнинг олдини олиш имконияти бор. Бунинг учун эса барчамиз соғлом турмуш кечиришимиз даркор.

Тиббиёт муассасаларида қон олиш ва қон қуйишда ишлатиладиган жарроҳлик, доялик, стомотологик асбоб-ускуналар, маиший хизмат шохобчаларида эса устара, қайчи ва бошқа нарсалар доимо зарарсизлантирилиб эҳтиёткорлик билан ишлатилиши касалликнинг олдини олиш омилидир.

Республикадаги ҳамма шаҳар ва туманларда ОИТС касаллигининг олдини олиш ва унга қарши кураш Марказлари ишлаб турибди. Улар томонидан шу йилнинг ўзида 2 миллиондан кўпроқ текширув ишлари ўтказилди. Бироқ кўрикдан ўтмаган кишилар жуда кўп. Шунинг учун барча марказларда ишонч хоналари бор. Хоҳлаган киши мурожаат этиши мумкин. Улар ўзларининг исми шарифини биздан сир тутишлари ҳам мумкин. Бунга кафолат берамиз. Бизнинг марказимиз Тошкент (700135) Чилонзор даҳаси 16-квартал 12-уйда жойлашган. Телефонларимиз 76-37-76; 76-20-08.

О. ЕҚУБОВ,
Республика ОИТСнинг олдини олиш ва унга қарши кураш марказининг бош врачи.
Т. МИРЗААҲМЕДОВ,
шу марказнинг врач-эпидемиологи.

▲ ҚАЛБ ТАШАККУРИ

ҚЎЛИ ЭМ, СЎЗИ МАЛҲАМ

Ҳадемай 60-баҳоримни қаршилайман. Ёш бир жойга бориб қолганидан кейин одамни ҳар хил хасталиклар безовта қилаверар экан. Бир неча йиллардан бери оёқ ва бел оғриғидан азоб чекиб келардим. Тўшакка ётиб қолган кезларим тортган азобларимни эсласам, ҳали-ҳануз танам музлаб кетади. Илоҳим бундай бетобликка ҳеч ким дучор бўлмасин.

Фарзанду невараларим қистови билан Намангандаги «Шаҳанд» санаторийсига бориб даволанишга розилик бердим. Негаки, уларнинг ҳаммаси бу шифо масканини бири қўйиб бири мақташганди.

Ҳақиқатан ҳам фарзандларим — ҳаётимга мазмун бахш этгувчиларим тўғри иш тутган эканлар. Мана, яқинда шифо масканидан қайтиб келдим. Руҳим тетик, бардамман. У ердаги ширинсуханликдан, самимий муолажалардан шифо топдим, десам ишонаверинг. Оёқ ва белимдаги оғриқлардан фориғ бўлганимдан ғоят шодман, ҳозир ўзимни гўё еттинчи осмонда тургандек ҳис қилаяпман. Мени даволаган қўли эм, сўзи малҳам врач Мавлуда Отабоева, хушмуомала, ажойиб инсон — санаторий бош ҳакими Ривожиддин Мадаминов, муолажа даврида мендек бир кекса онахон атрофида парвона бўлишган барча ҳамшираю хизматчиларга қалб ташаккуримни изҳор этишни истардим. Раҳмат сизларга, илоҳим умрларингдан барака топинглар.

М. МУҚИМОВА,
9 фарзанд онаси, меҳнат фахрияси.

ҲАЁТНИНГ ЎЗИ КАБИ ИЛМ ҲАМ ЯХЛИТДИР

«Ғарб» ва «Шарқ» тушунчалари одатда жуғрофий атамалар сифатида идрок қилинса-да, аслида, икки хил маданий-маънавий анъаналарни ҳам ифодалайди. Қадимги юнонлар Осиё қитъасининг ғарбий ярим оролини ўзларининг афсонавий қаҳрамони номи билан «Оврупа» деб атаганларида, худди ана шу маданий-маънавий ўзига хослик омилига асосланган эдилар.

Маданий-маънавий соҳада Ғарб ва Шарқнинг бири-биридан фарқ қилишини тарихда кўпгина мутафаккирлар холисона эътироф этишган. Хусусан, ҳамюртимиз буюк олим ва мутафаккир Абу Али ибн Сино ҳам «Инсоф», «Шарқ фалсафаси» номли китобларини мазкур мавзуга бағишлаган. Ибн Сино олимларни «ғарбчилар» ва «шарқчилар»га ажратар экан, ўз замондошларининг бирдан-бир ягона фалсафий йўналиши сифатида юнон фалсафасига ёпишиб олиши ҳолатларини «ёки уларнинг жоҳилликлари оқибати, ёки ақлларининг заифлиги оқибати» сифатида баҳоланган эди.

Улуғ ҳинд мутафаккири Свами Вивекананданинг фикрича, Оврупо овози — сиёсат овозидир ва унинг устози қадимги Юнонистондир. Қадимги юнонлар наздида фақат уларнинг ўзлари амалга оширган ишларигина тўғри ва яшашга ҳақли саналган, дунёдаги бошқа барча ишлар эса нотўғри, нуқсонли ва яшашга ҳақсиз ҳисобланган. Шарқ овози эса руҳият овозидир, барча пайғамбарларнинг бутун ҳаётий фаолиятлари Руҳни тарғиб қилишга бағишланганлиги, уларнинг ҳаммаси истисносиз Шарқ вакиллари эканлиги бежиз эмас.

Бироқ фан, дин, фалсафада Шарқ ва Ғарбни айрича ўрганиб, тадқиқ қилиб бўлмайди. Ваҳоланки, асрлар давомида уларни икки йўналишда тадқиқ қилиб келинган. Бу йўналишда, айниқса, Ғарб намояндалари собит турганлар.

Эндиликда ғарб фан назарияси ва тарихшунослигида туб инқилобий ўзгаришлар содир бўлмоқда. Франсис Бэкон (1561—1626) ва Рене Декарт (1596—1650) лардан бошланган Ғарб Янги даври «янги фани» назариясининг ҳукмронлик мавқеига барҳам берилмоқда ва унинг ғайритарихий моҳияти эътироф этилмоқда.

Янги тадқиқот услуби асосчиларидан бири, ўзига хос тафаккур эгаси, фан ва фалсафа тарихчиси Александр Койре (1892—1964) ҳисобланади. Унинг ижодий йўналиши Ғарбда «фаннинг фалсафий тарихи» сифатида характерланади. А. Койре ўз таълимотларида, моҳиятан, мусулмон дунёси маданий-маънавий юксаклик даври мутафаккирларининг тадқиқодий услубларини Ғарб муҳитида қайта тиклашга интилади. Айрим тарихчиларнинг ўтмиш аждодларининг «қоронғи ва ноаниқ» фикрларини ҳозирги замон тилига ўгириш воситаси орқали «тушунтириш»га интилишлари, А. Койре наздида илмий фикрни бузишдан бошқа нарса эмас. Ўтмиш аждодлар таълимоти асл ҳолида сақланиши лозим, чунки уни ўрганиш турли тарихий даврларда турли назариялар асосида амалга оширилади.

У фақат моддий омилларга асосланган тадқиқот услубини рад этади. Диний, фалсафий, ва бошқа маданий-маънавий муҳит заминига ташланган илмий уруғгина ўса олади, бу шарт-шароитсиз назарий тафаккурнинг тараққиётини таъминлаб бўлмайди, деб ёзади олим.

А. Койре фалсафа, фан ва дин умуман маданий-маънавий қадриятлар тараққиёти тарихини, бир бутун яхлитликда тадқиқ қилади. Бу борада улар ўртасига қўйилган сунъий ғовларни мафкурачилар нохолисликларининг натижаси, тарихга ғайри илмий ёндашиш деб атайди.

А. Койре IX—XII асрлардаги мусулмон дунёсининг фан ва фалсафа борасидаги эришган ютуқларини умумжаҳон илмий тафаккури хазинасининг бебаҳо жавоҳири сифатида баҳолади. Бу фан ва маданиятнинг жаҳон маданияти тараққиёти занжирининг муҳим ҳалқаси эканлигини илмий асослаб берди. Унинг фикрича, ўрта асрлар лотин дунёси интелектуал ёввойилигининг сабаби унинг Шарқ билан алоқаси узилиб қолганлиги эди. Бу алоқанинг қайта тикланиши ўрта асрлар Ғарб фалсафасининг яна қайта ривожланишига олиб келди ва Ғарб илм-фан тараққиётининг истиқболини таъминлаб берди. Шу маънода, А. Койре ислом дунёси мутафаккирларини лотин дунёсининг **«устозлари ва тарбиячилари»** сифатида алоҳида таъкидлайди.

«Мен **устозлар ва тарбиячилар** деган сўзларни алоҳида ажратиб таъкидлаяпман, бу бежиз эмас, чунки кўп ғарбчи тарихчилар уларни юнон ва лотин дунёси ўртасидаги **воситачилар** сифатида қарайдилар, — дейди А. Койре. — Чунончи, юнон фалсафий ва илмий асарларининг илк лотинча таржималари бевосита юнончадан эмас, балки арабча нақллардан амалга оширилган экан, бунинг сабаби Ғарбда юнонча биладиган кишиларнинг йўқлигида эмас, балки Аристотелнинг «Физика» ёки «Метафизика»си ёки Птолемейнинг «Алмагест»и каби мураккаб китобларни тушуна оладиган бирон-бир қобилиятли кишининг бўлмаганлиги эди. Форобий, Ибн Сино ва Ибн Рушдларнинг ёрдамисиз лотинлар бу мураккаб китобларни ҳеч қачон тушуна олмас эдилар. Аристотел ва Платонни тушуниш учун қадимги юнон тилини билишнинг ўзи етарли бўлмайди, бунинг учун фалсафани ҳам билиш лозим бўлади. Лотин Ғарби эса фалсафани билмас эди»...

Дарҳақиқат, А. Койре таъкидлаб ўтганидек, мусулмон файласуфлари Платон ва Аристотелнинг Ғарбда сўнган руҳини Шарқда қайта жонлантирган, уларни фақат Шарқдагина эмас, балки Ғарбда ҳам машҳур қилган эдилар. Бу борада Ибн Сино «Шарқ фалсафаси» рисоласининг «Муқаддима»сида шундай дейди: «Аристотел оддий инсоний имкониятлар чегарасига сиғмайдиган улкан ишларни амалга оширди ва ундан кейинги олимлар ўзларининг соғлом ақлларига асосланган ҳолда унинг хатоларини тузатишлари лозим эди. Аммо унинг издошлари буни қилмадилар, Аристотелнинг кучли таъсири доирасидан ташқари чиқа олмадилар, ўзларининг бутун ҳаётларини Аристотель таълимотидаги тўғри мулоҳазаларни тушунишга сарфладилар, унинг маъносиз ва нотўғри фикрларини мутаассиб тарзда ҳимоя қилдилар... Биз Аристотелнинг издошлари изоҳлашни хоҳлаган, аммо қўлидан келмаган жойларни тўлдирдик. Биз уларнинг хатоларини билсак-да, улардан кўз юмдик ва атайлаб бу хатоларининг сабабларини кўрсатишга ва оқлашга интилдик. Фақат яққол кўзга ташланиб турган хатоларни оқлашнинг имкони бўлмаган жойлардагина очиқ эътироз билдиришга мажбур бўлдик»...

А. Койре ҳақли тарзда эътироф этганидек, мусулмон файласуфлари томонидан лотин ғарбига тақдим этилган Платон ва Аристотел фалсафаси янги тарихий даврда, шарқона маънавий муҳитда бойитилган ва ривожлантирилган фалсафалар эди.

Шунингдек, А. Койре Ғарб янги даври фанининг биринчи бор фалсафий изоҳини берган олимдир. Унингча, бу фан нарса-ҳодисаларнинг сабабини излашга эмас, балки қонун ясаш ёки қонун очишга йўналтирилгандир. Сабаби, ноаниқ ва тушунарсиз бўлган қонун эса, ҳаққоний мавжуд дунёга эмас, балки мавҳум дунёга оиддир. Олимнинг фикрича, фан яқин келажакда яна ўзининг қадимий муаммосига — сабаб ахтаришга қайтади.

Хуллас, А. Койре ижодий мавзуларида дин, фалсафа ва фан тенг ҳуқуқли ўрин эгаллайди ва бир бутун яхлит илмни ташкил этади.

Шерали Ашур ўғли,
Ўзбекистон Фанлар Академияси Фалсафа ва ҳуқуқ институтининг кичик илмий ходими.

Самарқандга йўлингиз тушса, ҳар қанча ишингиз тиғиз бўлмасин қадимий миноралаларга яқинроқ назар ташланг. Бетакрор санъат намуналари сизни сеҳрлаб қўяди, ёшариб кетасиз. Тўхтанг, Сиз бу билан ҳам чекланманг, худди шу ложувардларга менгзагулик ҳайратомуз буюмлар яратаётган чинни заводига киринг. Дунёнинг у чеккасидаги қайсидир хорижликнинг насибаси — кўзни қамаштиргучи буюмни қўлга оласиз: «Во ажаб, наҳотки буни инсон яратган». Самарқандликлар танти халқ, кўнглига йўл топсангиз пиёлаю чойнак, косаю чинни, лагандан битта сизга-да совға қилиши мумкин. Нодира Ражабова ва Нодира Каримова каби сараловчилар бизга шундай деди. «Ҳозир заводимиз аҳли янги конституциямиз лойиҳасини қизғин муҳокама қилаяпти. Чунки ватанимиз тақдири бизга-да бегонамас. Чунки шу истиқлол боис биз дунёга чиқаяпмиз», дейди улар суюниб.

Юқорида заводдан икки сурат.

Муаллифи А. ЗУФАРОВ.

ОНА САЙЁРАМИЗ ОМОН БЎЛСА БАС

МАТБУОТ ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ

«ОСТАНКИНО» БОШЛИҚСИЗ ҚОЛДИ

● Россия Президенти Борис Ельцин Егор Яковлевни «Останкино» телерадиокомпанияси раиси лавозимидан бўшатиш ҳақидаги фармонга имзо чекди.

Бу ҳақда Президентнинг матбуот котиби В. Костиков хабар қилди. Унинг айтишича, миллий низоларни ёритишда телекомпания томонидан йўл қўйилган қўпол хатолар бундай қарорнинг қабул қилинишига сабаб бўлган.

СУВ ОСТИ КЕМАСИНИНГ ЕР ЮЗИДАГИ ВАСВАСАЛАРИ

● Норвегия Ташқи ишлар вазирлиги вакилининг гапларига қараганда, уч йил аввал «Комсомолец» сув ости кемаси чўкиб кетган Норвегия денгизида радиация хавфи йўқ.

Норвегия чўкиб кетган сув ости кемаси атроф-муҳитга салбий таъсир қилади, деган фикрни нотўғри деб ҳисоблайди. Ташқи сиёсат маҳкамаси вакиллари билан атом энергияси давлат назорати мутахассислари йиғилишида ана шундай гаплар айтилди.

* * *

● АҚШ Россиядан «Комсомолец» атом сув ости кемаси радиоактив заҳарланиш манбаи, деган расмий маълумот олгани йўқ.

АҚШ Мудофаа вазирлиги вакили П. Уильямс Эй-Би-Си телекомпаниясининг чўкиб кетган кемадан сувга Цезий сизиб чиқмоқда, деган хабарини шарҳлаб, шундай деди. «Шубҳасиз, бу ерда гап АҚШ ва Россия албатта муҳокама қиладиган муаммо устида кетяпти», давом этди Пентагон вакили.

ИҚТИСОДИЙ ҚАМАЛ ТЎХТАТИЛДИ

● БМТ Бош ассамблеяси АҚШнинг Кубага қарши иқтисодий, савдо ва молиявий қамалини тўхтатиш зарурлиги тўғрисида қарор қабул қилди.

Куба томонидан таклиф этилган лойиҳа 53 ёқловчи ва 71 бетараф овоз олди. АҚШ, Руминия ва Исроил қарши овоз берди.

ДИН МИЛЛАТ ТАНЛАМАЙДИ

● Турли динга мансуб кишилар ўртасида тинчликка, тотувликка ва ҳамфикрлиликка йўл топиш, Югославия можаросини тўхтатишга эришиш.

Швейцариядаги Эрматинген шаҳрида сешанба куни бошланган собиқ Югославиядаги уч асосий дин—мусулмон, рим-—католик ва православие вакиллари учрашувининг асосий мақсади ана шундай. Диний арбоблар уч кун давомида минтақадаги вазият, инсонийлик борасида ўзаро ҳамкорлик ва можарони бартараф этишда диний идораларнинг ўрни масалаларида фикр алмашадилар.

И. РАБИН ФАЛАСТИН ДАВЛАТИ ТУЗИШГА ҚАРШИ

● Умид қиламанки, келаси йили Яқин Шарқда тинчлик қарор топади, деди Исроил Бош вазири И. Рабин Франциядаги «Франс-2» телевидениеси мухбири билан суҳбатда.

Фаластин муаммосидаги ўз фикрига тўхталиб, Бош вазир унинг босқичма-босқич ҳал этлишига тайёр эканини билдирди. Биринчи босқичда Иордан дарёсининг ғарбий соҳилида ва Ғазо ноҳиясида яшаётган фаластинликларга мухторият ва ўзини ўзи бошқариш тартиби берилиши мумкин. Иккинчи босқичда БМТ хавфсизлик кенгашининг 242 ва 338-қарорлари асосида муаммони батамом ҳал қилишга ўтиш воситаси яратилди. Исроил ҳукумати бошлиғи сўзининг охирида «ҳали фаластинликлар биз билан ёмон муносабатда экан, фаластин давлати тузишга қарши» эканини таъкидлади.

УРУШ УРУШ-ДА

● «ИПРИНДА» агентлигининг хабар қилишича, Сухуми ҳарбий дала суди Г. Качрашвилини айбдор деб топди.

БУ АСКАР шу ойнинг бошида полкдошлари билан биргаликда Сухуми тумани қишлоқларидан бири яқинида жанговор постини ташлаб кетиб, душманга таслим бўлган эди. Начора, уруш уруш-да. Бироқ бечора аскарнинг ватанга хоинликда айбланаётгани қизиқ. Қайси ватан ҳақида гап бораяпти? Ахир СССР дея аталувчи ҳайхотдек мамлакат кечагина ҳаммамизнинг, жумладан Георгийнинг ҳам ватани эди-ку.

СЎНГГИ АСКАР ҲАМ КЕТДИ

● Ниҳоят, Американинг сўнгги аскари Филиппин сарҳадини тарк этди.

Америка Қўшма Штатлари ҳарбий қўмондонлиги ўз назоратида бўлган Куби-жойнтда жойлашган ҳарбий аэродромни Филиппин армиясига топширди. Унинг яқинида бўлган АҚШ 7-флотининг Субек-бейдаги ҳарбий-денгиз базаси шу йил сентябрь ойида олиб чиқиб кетилган эди.

БУЗҒУНЧИГА ҚАРШИ ТУП ЎҚИ

● Германиянинг қурол ишлаб чиқарувчи «Ойрометаль» фирмаси Анқара маъмурияти курд бузғунчиларига қарши ишлатадиган 18.000 дона 155 миллиметрли тўп ўқи ясади ва яқин кунларда уни буюртмачига етказиб бермоқчи.

Мамлакат телевидениеси биринчи дастурининг «Монитор» кўрсатуви шу ҳақда хабар тарқатди.

Анқара маъмурияти янги қуролнинг Исо мавлуди тантаналаригача етказиб берилишини талаб қилаётгани сабабли ҳозир корхона тўла қувват билан ишламоқда ва ҳатто, қўшимча имкониятлар ишга солинмоқда, деб хабар беради телекўрсатув.

МОЛДОВА + РУМИНИЯ = ФРАНЦИЯМИ?

● Руминия Президенти Ион Илиеску Парижда чиқадиган нуфузли «Фигаро» рўзномасининг бугунги сонида эълон қилинган мухбир билан суҳбатида «Молдова Руминиянинг азалий ҳудудидир», деб айтди.

Мамлакат бошлиғи Молдова СССР парчаланиб кетгандан сўнг мустақилликка эришган ўлкадир, Руминия у билан бирлашишга ошиқаётгани йўқ, чунки, бу ишда шошма-шошарлик қилиш янги Югославиянинг пайдо бўлишига олиб келади, деди.

Ушбу суҳбат Руминия президенти Ион Илиескунинг Франция Республикасига расмий ташрифи бошланиши арафасида бўлди. Кези келганда шуни айтиб ўтиш керакки, французлар руминларни ўзларига қондош халқ, молдованларни эса руминларнинг бир қисми, деб ҳисоблайдилар.

• *Долзарб мавзуда суҳбат*

ДОҒДА ҚОЛМАНГ, ЧУНКИ ҚИШ БАРИБИР ҚИШЛИГИНИ ҚИЛАДИ

Хўш, изғиринли кунларда республикамизда мавжуд корхоналару ташкилотларнинг бир меъёрда ишлашлари учун кафолат борми! Уларни, қолаверса, жамики истеъмолчиларни иссиқлик ва электр қуввати билан таъминлаш қандай кечади! Иш жойларию сизу биз яшаётган уйлар иссиқ бўладими! Томлардан чакки оқмайдими!

«Халқ сўзи» мухбирлари Ўзбекистон Республикаси энергетика ва электрлаштириш вазирининг ўринбосари Темур АҲМЕДОВ ҳамда уй-жой ва коммунал хўжалик вазирининг биринчи муовини Рустам САЙДАМИНОВ билан суҳбатлашиб, ана шу муаммоларнинг ечими билан қизиқдилар.

Темур АҲМЕДОВ:

— «Ёзда ёпинчиғингни ташлама, қишда ўзинг биласан» деганларидек, вазирлигимиз тасарруфидаги корхоналар, ташкилотлар ва иншоотларда бу муҳим мавсумга пухта тайёргарлик кўрилди. Бугунги кунгача 3310 МВТ қувватга эга 19 труба агрегати, соатига 14.890 тонна иссиқлик энергияси ишлаб чиқарадиган 32 буғ қозони, қозонхоналарни сув билан таъминлайдиган 615,4 МВТ қувватли гидроагрегат ҳамда 518 МВА қувватга эга 13 та трансформатор тўлиқ таъмирдан чиқарилди. Жумҳурият бўйича 19,6 минг километрлик электр қуввати узатгичлари, Тошкент шаҳрида яроқсиз ҳолга келиб қолган 46 километрлик иссиқлик тармоғи трубалари тўлиқ алмаштирилди. Бош иссиқлик тармоғига қарашли 96,3 километрлик трубалар ҳам созланиб, район ҳокимликларининг кўрсатмасига биноан аввал болалар боғчалари, мактаблар ва касалхоналар, кейинроқ уй-жойларнинг ҳаммаси иситила бошланди.

Маълумки, Сирдарё, Янги Ангрен ГРЭСлари, шунингдек, Муборак ТЭЦи жумҳуриятда мавжуд корхоналар, ташкилотлар ва турар жойларни электр қуввати ҳамда газ билан таъминлайди. Уларнинг қиш мобайнида бир маромда ишлашлари катта аҳамиятга эга. Шу боис бу иншоотларда таъмирлаш ишлари жадал олиб борилмоқда. Ҳозиргача режа 90—95 фоиз бажарилди. Бундан ташқари, ГРЭСлар учун 680 минг тонна кўмир ва 770 минг тоннадан ортиқ мазут ғамлаб қўйилди.

Савол туғилиши мумкин: биздаги ГРЭС ва ТЭЦлар жами корхоналару ташкилотлар ва аҳоли эҳтиёжини тўла қондира оладими? Ҳисоб-китобларга кўра, 300—400 МВТ электр қуввати етишмайди. Биз бу муаммони ҳал этиш мақсадида жумҳуриятдаги барча ишлаб чиқариш корхоналари, вилоят ҳокимликлари ва Қорақалпоғистон Республикаси раҳбарлари билан биргаликда электр қувватини тежаш ҳамда қатъий тартиб асосида ишлашнинг чора-тадбирларини белгиладик. Бу режа рўёбга чиқарилса, 354 МВТ электр қувватини тежаш имкони яратилади. Шунингдек, қўшимча манбаларни вужудга келтириш ҳам эътиборда турибди. Яқинда 220 киловаттли «Файзиобод» кичик станцияси ишга туширилди. Бошқа кўзда тутилган объектларни ҳам тезроқ фойдаланишга топшириш учун ҳаракат қилаяпмиз.

Рустам САЙДАМИНОВ:

— Аввало, шуни айтиш керакки, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1990 йил 4 августдаги «Ўзбекистон Республикаси қишлоқ аҳолисини ичимлик сув ҳамда табиий газ билан таъминлашни яхшилаш тўғрисида» қарорини ҳаётга татбиқ этиш вазирлигимизнинг биринчи галдаги вазифаси ҳисобланади. Ўтган даврда бу борада талайгина ишлар амалга оширилди. Масалан, 3 минг 992 километр ўрнига 4 минг 200 километр узунликда газ қувурлари ётқизилди. Яъни, қарийб 130 минг хонадонга «зангори олов» келтирилди. Уч йил мобайнида 833,8 километрлик сув қувури ўрнатилиши кўзда тутилганди. Афсуски, бу режанинг ярмидан кўпроғи бажарилди, холос. Сабаби —қувурларни асосан Россия, Украинадан олардик. Бу мамлакатлар бартер усулини рўкач қилиб, қувурлар жўнатишни вақтинча тўхтатиб қўйди. Бахтимизга «Узпромстройбанк» жорий йилнинг иккинчи ярми учун 909,5 миллион сўм кредит берди. Бу ҳол белгиланган ишларнинг бажарилишини таъминлайди.

Энди қиш мавсумига ҳозирлик масаласига келсак, вазирлик ҳайъати 1992 йил 17 апрелда «Уй-жой ва коммунал хўжалиги корхоналари ҳамда ташкилотларининг 1992—93 йиллар кузги-қишки иситиш мавсумига тайёргарлик кўриш вазифалари ҳақида» қарор қабул қилганди. Ўша пайтдан бошлаб бу соҳада узлуксиз иш олиб борилди. Сўзимиз қуруқ бўлмаслиги учун, келинг, далилларга мурожаат қилайлик. Иқтисодий алоқаларга боғлиқ қатор муаммолар мавжуд бўлишига қарамасдан, иссиқхоналар хўжалиги бошқармасига қарашли 870 қозонхонанинг 821 таси, 2248 километрлик иситиш тармоғининг 2240 километри тозаланди. 30 километр ўрнига 42 километрлик иситиш тармоғи обдон таъмирланди. Маҳаллий кенгашларга қарашли уй-жой ҳамда коммунал хўжалик корхоналарида эса 163 миллион 520 минг сўмлик ўрнига 168 миллион 121 минг сўмлик иш бажарилди. Бошқача айтганда, 33 минг 576 та уйдан 32 минг 469 таси мавсумга тахт қилинди.

Республикамизнинг турли шаҳар ва районлари марказларида коммунал хўжалик корхоналари бошқармасига қарашли 197 катта-кичик махсус автокорхоналар бўлиб, уларда 4 минг 300 тадан кўпроқ машина ва тракторлар мавжуд. Ҳозиргача уларнинг 65 фоизи созланди. Шу билан бирга жойларда 224 та ҳаммомнинг 168 таси қишга тайёрлаб қўйилди. 29 та кўкаламзорлаштириш комбинати қарамоғидан гул етиштиришга ихтисослаштирилган 66,5 минг квадрат метр саҳнли иссиқхонанинг 90 фоизи ҳам мавсумга шай. Шунга қарамай, бу кўрсаткич Тошкент вилоятида 50, Наманган вилоятида эса бор-йўғи 30 фоизни ташкил этиши ташвишланарлидир.

Бундай камчиликларни уй-жойларни таъмирлаш ишларида ҳам кузатиш мумкин. Ушбу соҳага республика бюджетидан 514 миллион сўм ажратилиши керак эди. Амалда 231 миллион сўм олдик. Қолгани ҳалигача берилмади. Бу ҳол, қолаверса, нарх-навонинг кўтарилиши ижара пудратидаги ташкилотлар билан ҳисоб-китоб қилишни қийинлаштириб қўйди. Натижада иш мароми бузилди. Айтайлик, олдин бир квадрат метр ойна нархи 3 сўм бўлган бўлса, айни кунларда 200 сўм атрофида. Шундай бўлса-да, биз барча имкониятларни ишга солиб, қиш мавсумини муваффақиятли ўтказиш чораларини кўраяпмиз.

Суҳбатдошлар:
Б. ОСТОНАҚУЛОВ,
Б. НОРБОЕВ.

• *Ҳаёт—саҳна*

КИЙИМНИ ТЕСКАРИ КИЙИБ БОРГАНДА ЎНГИДАН КЕЛГАН ИШ

МЕҲНАТ ТАЪТИЛИМНИНГ СЎНГГИ КУНИДА

«Саодат» ойномасида ишлаб юрган йилларим... Меҳнат таътилимнинг бир қисмини одатдагидек Марғилонда — онамнинг олдиларида ўтказаётгандим. Беш фарзандли жувон ёрдам сўраб келди. Болаларининг ҳаммаси қиз, каттаси ўн, кенжаси икки ёшда экан. Эри уларни уйдан ҳайдаб чиқариб бошқасига уйланиб олибди. Бориб кўрдим: тўрт томони пахтазор билан ўралган дала шийпони, эшигу деразадан бошқа нарсаси йўқ. Шу ерда бечора аёл беш қизи билан қарийб бир йилдан буён яшаркан. Кундузлари кенжа қизини олиб ишга — чўлдаги бригадага кетаркан (60 сўм ойлик билан кун кечиришаркан), қоронғуда оналари қайтгунча тўрт қиз ҳувиллаган, чироқсиз бошпанада ўтиришаркан. Она мурожаат қилмаган, бош урмаган идора қолмабди, натижа йўқ.

Мен ҳам ноумид шайтон, дея район партия комитети, ижроия комитети, жамоа хўжалиги раиси, суд, прокуратура органларигача мурожаат қилиб чиқдим. Бечора онаю болаларга бошпана тўғрилаб беришнинг имконини ҳеч бир идора тополмади. Ҳафталик югуришларим самарасиз кетди, олдинда бир кунгина вақт қолди, кейин ишга қайтишим керак.

Ўйлаб-ўйлаб вилоят партия комитетининг биринчи секретари қабулига киришга аҳд қилдим. Эртага эрталаб тўғри Фарғонага — обкомга бораман!

Лекин бу югур-югурларнинг озгина ҳижолатли томони бор эди. Ўша пайтда қизим тўрт, ўғлим уч яшар бўлиб, ҳар куни эрталаб чиқиб кетаётганимда эргашиб йиғлашар, мен кетгач, алламаҳалгача инжиқлик қилиб кекса онамни чарчатишар, кечқурун қайтганимда, ташлаб кетганим учун аразлар бошланарди...

Эртасига тонг ғира-ширасида уйғондиму болалар ухлаб ётганда бехархаша чиқиб кета қолай, деб чироқниям ёқмай кийиндим. Ҳали иш бошланмасдан обкомга етиб бордим ва бўлимдагиларга биринчи секретарнинг олдига кириш ниятимни тушунтирдим. Ходим маслаҳатлашиб келди ва қабулхонада кутиб ўтиришим кераклигини, биринчи котиб ўзи чақиртиришини айтди. Қабулхонада бир соат мўл ўтирдим. Кирди-чиқди кўп, танишлар ҳам оз эмас, саломалик, ҳол-аҳвол сўрашиш... Менинг хаёлимда битта савол: «Оқибати нима бўларкин?» Ниҳоят, обкомнинг биринчи котиби Ҳамдам Умаров қабулига кирдим, воқеани айтдим. Котиб дарҳол телефонда ҳалиги жувон яшайдиган район ижроия комитетининг раиси билан боғланди ва:

— Шу бугуноқ уйга кўчиринглар, — деб буйруқ берди. Менга раҳмат айтди.

Кўнглимдан тош эриди, елкамдан тоғ ағдарилди. Котибнинг улкан иш кабинетидан йўлакка чиқдим. Чарчаганимни сездимми ёки неча кунлик асаб таранглиги бўшашдими бошимни қуйи солибман, шу заҳоти кўзим тушдики, эгнимдаги кофта (калта кўйлак) тескари кийилган. Кофта кенг бўлганлиги сабабли икки ёнидан кичрайтириб тиккан жойларим осилиб ётарди. Елкаларига қарадим: чоклар кўриниб, чок ҳақига ўтказилган мато қирраси титилиб шундоқ кўзга ташланиб турибди. Кофтанинг олдида тугмаси бўлмагани, матонинг ўнгу терси унча фарқланмагани учун тескари кийганимни билмабман...

Ҳамон эсласам ҳижолат босади. Мени ўша ҳолатда кўрганлар нима деб ўйлашган экан, билмадим...

ҲОЗИР КИМСАН, БОЛАЖОН?

1973 йил. Мактабда ўқитувчилик қилган пайтим эди. Танаффусда ҳовлига чиқсам, бир гуруҳ болалар давра қуриб хохолашаяпти. Ўша томонга юрдим. Шу пайт даврани ёриб менинг ўқувчиларимдан бири отилиб чиқди. Кўпинча дарсларга келмайдиган, ночор яшашлари шундоқ — қиёфасидан кўриниб турадиган, тўртинчи синфда ўқиса-да, исминиям ёзолмайдиган бола. У ёнимга югуриб келди-да, оёғига ишора қилиб сўради:

— Опа, ўғил бола мана бунақа кийса бўлмайдими?

Қарадим. Оёғида баланд пошнали аёлларнинг эски туфлиси. Ўғил боланинг бунақа кийганини ҳеч кўрмаганим учунми, бир томондан қизиқ туюлади. Яна бошқа томондан миямга: «Йўқчиликдан, ноиложликдан кийган», — деган ўй келдию, томоғим бўғилиб қолгандай бўлди...

— Нега? Ўғил болаям кияверади! — дедим зўрға ўзимни босиб.

Бола-да!

— Ана! — деб атрофдаги текин томошадан завқланиб турган мактабдошларига мағрур қаради ўқувчим ва олдимга тушиб таққилаганча мактаб ичига кириб кетди.

Ўша воқеа қачон ёдимга тушса, томоғимга хўрлик тиқилаверади...

АТЛАС КИЙИШНИ КИМЛАР ҲАВАС ҚИЛМАЙДИ?

Пойтахтимизнинг «Тошкент» меҳмонхонаси ёнидан ўтиб борардим. Одамлар бино рўпарасидаги машиналар тўхтайдиган саҳн тарафга қараб-қараб кулиб кетишаётганини кўриб мен ҳам ўгирилдим.

Айтганларимга ишонмасангиз, сира ажабланмайман. Чунки мен ҳам ўзим кўрмаганимда, ёлғон деб ўйлашим турган гап эди. Шундай қилиб, рўпарамда...

Тилларанг жингала сочлари қуёшда товланиб, оқсариқ лўппи юзи қизариб кетган ажнабий меҳмон йигит устига енгил майка, белидан пастига... ялтироқ сим қўшиб тўқилган шахмат нусха хонатлас лозим кийиб... шериклари билан берилиб суҳбатлашиб турарди. Яна, лозим магазиндан эмас, бозордан сотиб олинган. Негаки, магазинники яхлит атласдан бўлади. Меҳмон йигитнинг атлас лозими эса юқори қисмидан бир ярим қариччаси қизил гулли чит, пасти тўпиғигача атлас..

Суратга олишни ўрганмаганимдан ҳеч қачон ўша пайтдаги каби пушаймон бўлмаганман.

Муҳтарама УЛУҒ.

ЭЪЛОНЛАР

Жамғарма Банки

Ўзбекистон Республикаси Жамғарма Банки муассасалари нақд пулсиз ҳисоблашлар ҳисоб-китоб чеки ва чек дафтарчаларидан фойдаланган қулай турини таклиф этади.

Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банкининг ҳисоб-китоб чеклари харид қилинган мол учун нақд пулсиз ҳисоблашиш имконини беради ва пулларни сақлаш, олиб юриш ёки қайта ҳисоблашдаги кутилмаган ҳодисалардан сақлайди.

Ҳисоб-китоб чеки 100 минг сўмгача ёзиб берилади ва 4 ойгача муомалада бўлади. Шу муддат ўтиб кетган тақдирда қайтадан расмийлаштирилади.

Ҳисоб-китоб чекидан фарқли ўлароқ, Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банкининг чек дафтарчаси жуда қулайдир.

ЧЕК ДАФТАРЧАСИ

— саноат молларини кўп маротаба харид қилиш;

— маиший хизмат корхоналарининг турли хизматлари учун ҳақ тўлаш;

— темир йўл ва ҳаво транспортларига билетлар олиш имкониятини беради.

Ҳисоб-китоб чеки ва чек дафтарчаси билан мол харид қилинаётганда паспорт ҳам кўрсатилади.

ЖАМҒАРМА БАНКИ.

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ЭТАМИЗ

Учқўрғон район зиёлилар илмий-маърифий Уюшмаси қошидаги Халқ дорилфунуни ҳохловчиларни қуйидаги куллиётларга таклиф этади:

1. Тикувчилик. Ўқиш муддати 1 ой.

2. Чеварчилик. Ўқиш муддати 3 ой. Ҳохловчиларга тикув машинаси берилади.

3. Гилам тўқиш. Ўқиш муддати 3 ой.

4. Миллий дўппи тикиш. Ўқиш муддати 3 ой.

5. Рассомчилик. Ўқиш муддати 6 ой.

6. Онлавий ҳамшира. Ўқиш муддати 3 ой.

7. Ҳуқуқшунослик. Ўқиш муддати 6 ой.

Машғулотлар пулли. Ўқишга 17 ёшдан катта бўлган ўрта маълумотли барча фуқаролар қабул қилинади. Ўқишни битирганларга диплом ва гувоҳномалар берилади.

Манзилимиз: Учқўрғон шаҳри, Дўстлик кўчаси, 33-уй.

Телефон: 2-22-60.

ДИККАТ, ДИККАТ!

«СПЕКТР» фирмаси металл прокатларини (бурчаклар, швеллерлар, арматуралар ҳамда трубалар) етказиб беради. Тўловлар Тошкент шаҳрида олдиндан амалга оширилади. Бундан ташқари фирма Сизнинг Украина Республикасидаги харидларингиз учун тўловларни амалга оширади.

Буюртмаларни қуйидаги телефонда қабул қиламиз: 42-26-55.

Факс: 42-26-55.

TEKNESIS-INFO фирмаси

Тошкентдаги омборхоналардан таклиф этади:

Компьютерлар Телефонлар
Телефакслар Стриммерлар
Лазерли принтерлар
Кичик хисоблаш тармоқлари
Ксероксляр Сканерлар
Дискетлар Модемлар
Банкнотларни хисоблаш аппаратлари

Техник хизмат кўрсатишга кафолати берилади

Тошкент, Улуғ Ипак Йўли хиёбони, 63
☎ 67-25-57, 67-85-86 FAX (371-2)-54-99-83

Ўзтелерадио жамоаси Москва шаҳридаги мухбирлар бўлимининг бошлиғи Р. Султоновга ҳамда катта муҳаррир Л. Султоновага ўғли

РУСТАМнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ИНСОН ВА ҚОНУН

«ТЎР»ГА ТУШДИ

Сафарали асли Бахмал туманининг қишлоқларидан бирида туғилиб ўсган, содда-баёвгина йигит эди. У ёқ-бу ёғига қараса, ёш ўтиб бораяпти, у эса ҳали ҳеч нарса қила олгани йўқ. Қўлидан келганлар бирни иккига уриштириб, жарақжарақ пул топишяпти. Айниқса, савдода ишлар зўр. Матою-маҳсулотларнинг нархи ҳар куни ўзгараяпти. Ана шу аснода ҳам қанча фойда бўлади.

Жиззахда янгаси Гулбаҳор Отабоева яшайди, магазинчи. Бориб, бирга ишласа-чи? Бахтига янгаси магазинни топширмоқчи бўлиб турган экан, иккови келишди-қўйди. Сафарали магазинни қабул қилиб олди. Қайни ишни кўнгилдагидай уддалай олмаган, шекилли, Гулбаҳор аввалдан ўзи ўрганган магазинга сотувчи бўлиб қайта ишга киради. Ана шу дамда уларни омадсизлик кутаётган эди. Аниқроғи, 199 йил 2 декабрь куни Жиззах район Хайробод матлубот жамиятига қарашли бу дўконда Гулбаҳор ҳар бири 31 сўм 50 тийинлик аёллар халатининг ёрлиқдаги ҳақиқий баҳосини ўчириб, 61 сўм 50 тийиндан, шунингдек, аёллар юбкасини, голфигини, гугурт билан қўшиб — жами 251 сўм 75 тийинлик маҳсулотни 365 сўмга пуллагандан сўнг қўлга тушди.

Текширув пайти уларнинг бошқа жиноятлари ҳам очилиб қолди. Гулбаҳор ўзини у ёқ-бу ёққа урмоқчи бўлиб кўрди, аммо иложини тополмади. Ўзбекистон Жиноят мажмуасига кўра у 3 йил озодликдан маҳрум этилиши керак эди, аммо етказилган зарарни тўла қоплагани, муқаддам судланмагани, қарамоғида етти нафар фарзанди борлиги, уларнинг бешови вояга етмагани инобатга олиниб ҳамда Республика Президентининг 1992 йил 6 апрелда чиқазган амнистиясига биноан жазодан озод бўлди. Сафарали эса беш йил ахлоқ тузатиш билан жазоланди. Сафарали ва Гулбаҳорнинг тақдири савдо аҳли учун ибрат бўла олармикин?

Митанбой РАВШАНОВ,
Жиззах вилоят суди аъзоси.

Абулқосим МУҲАММАД РАСУЛ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Тилга эътибор—элга эътибор

ҚАЛБ КЎР, КАР ВА ГУНГ БЎЛМАСИН

Кунига икки-уч марта транспортда юришга тўғри келади. Шундай пайтларда ҳатто ўзбек ҳайдовчилар ҳам микрофонда яхшилаб томоқ қирволишгач: «Придавайти денги. Аплатити за прайиз»,— дея рус тилида сухан бошлаб қолишининг гувоҳи бўламан.

Биринчидан, «аплатите за прайиз» эмас. Иккинчидан, яхши билмас экансан, ўзгалар тилини нега хор қиласан? Учинчидан, она юртингда ўз она тилинг турганда ўзга забонда гапиришга не ҳожат?! Тўртинчидан, ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилганига уч йил бўлдику, ахир! Нега қонунни ҳурмат қилмайсан, деб бақиргинг келади.

Албатта, Тошкент шаҳар автобусларида соф рус тилида йўлкира сўрайдиган, ўша тилда бекатларни бекаму кўст эълон қилиб борадиган ҳайдовчи ва «жамоатчи» назоратчилар ҳам кам эмас. Лекин улар бизнинг тилимизни мутлақо билишмайди. «Ўзбек ҳамкасбларимизнинг ўзлари бу қонунни ҳурмат қилишмас экан, бизнинг неча пуллик ишимиз бор», деб ўйлашса, ҳам ажаб эмас.

Яқинда «2508» рақамли 7-трамвайга ўтириб қолдим. Салоннинг ичи буйруқ, эълонлар билан роса бежаб ташланган: «Не стойте у дверей — проходите в салон!», «Своевременно приобретайте билети», «Уступи место старшим!», «На основании постоновления Ташгорисполкома»...

Кўзингизни минг марта очиб-юмганингизда ҳам биронта ўзбек тилидаги ёзувни тополмайсиз. Ҳайдовчидан: «Бу қандай гап ўзи?», деб ўзбекчалаб сўраган эдим, «Не понимаю, говорите по-русски» деган жавоб олдим. Хайрият, шу пайт бир рус киши менга ҳийла «таcалли» берди.

— Ана, «7» рақамини кўрмадингми, у ўзбек тилида ёзилган. Эртасига 1589-трамвайга чиқдим. Яна ўша машмаша.

Ёши етмишларни қоралаб қолган онахон менинг куюнишларимни кўриб, насиҳат қилди:

— Жон болам, бошингизни оғритиб нима қиласиз! Бу дунёда кар ва гунг бўлиб яшасангиз, ютасиз. Ҳеч нима эшитманг, кўрманг ва гапирманг...

Кампирнинг сўзларидан кейин ўйланиб қолдим. Трамвайда биронта одам менга хайрихоҳлик билдирмаганлигининг сабабини англагандай бўлдим. Одамлар аллақачон менга уқтирган фалсафа билан яшаётганга ўхшайди.

Турғун СОБИТОВ.

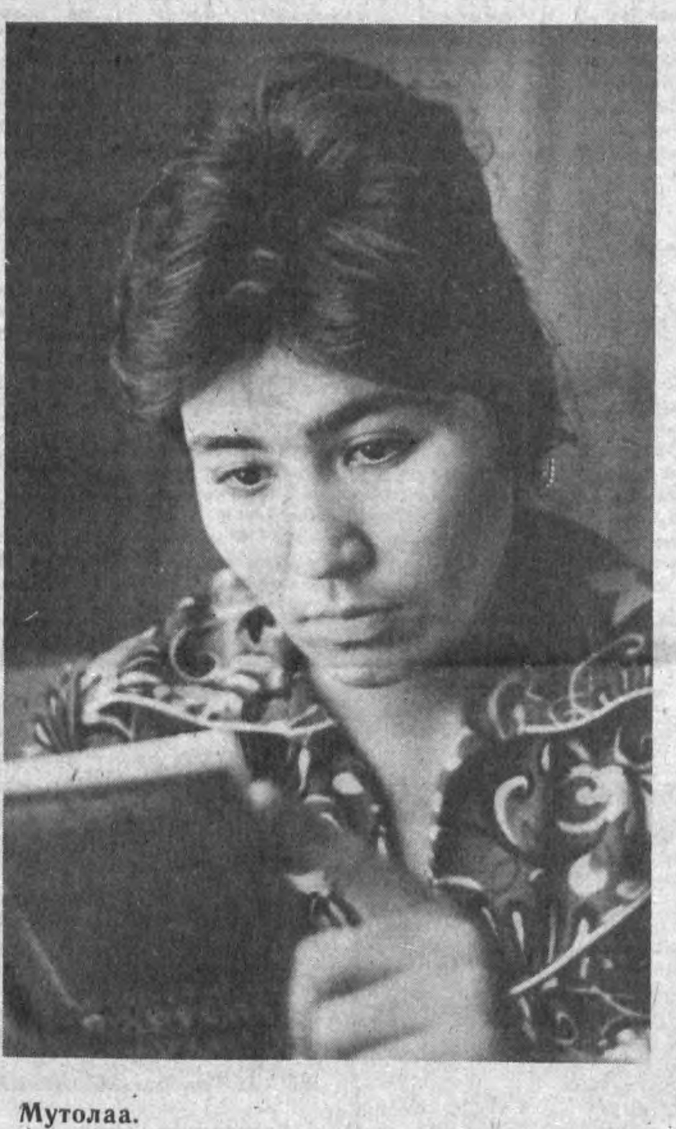

Мутолаа.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

• ***Акс садо***

АЧЧИҚ БЎЛСА-ДА, АЙТАЙ

«Халқ сўзи» рўзномасининг шу йил 11 июль сонида «Олимлар бонг уради» рукни остидаги «Шошилинч чоралар зарур» (ёки республика ветеринария хизматига мустақил тузилма мақоми бериш долзарб масала эканлиги ҳақида) сарлавҳали мақолани ўқиб, дилдаги гаплар айтилганидан қаттиқ ҳаяжонга тушдим.

Очиқ тан олиш керакки, ветеринария соҳасига тўғри баҳо бермаслик, уни ҳуқуқан камситиш чорвачиликдек улкан тармоқнинг таназзулга юз тутишига олиб келди. Пировардида халқимиз сут ва гўшт, булардан тайёрланадиган маҳсулотларга муҳтож бўлиб қолди. Ваҳоланки, Ўзбекистон қадимдан чорвачилик ўлкаси ҳам эди. Нотўғри раҳбарлик, устига устак, айрим мутасаддиларнинг нопоклиги туфайли халқимизнинг миллионлаб сўми кўкка совурилди, жойларда эса давлат мулкини талон-торож қилиш ҳоллари юз берди. Мисолларга мурожаат этайлик. 1984 йили матбуотда Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг масъулиятсизлиги оқибатида республика «Узглавзооветснаб» тизимида 84 минг сўмлик камомадга йўл қўйилгани ҳақида мақола ёзилди. Таажжубки, қонунбузарлар қолиб, тафтишчилар таъқиб этилди.

Шу йилнинг 7 июлида «Узглавзооветснаб»нинг бош омборида ёнғин содир бўлди. Бу ҳақда комиссия томонидан тузилган актда моддий зарар 409 сўм эканлиги кўрсатилган. Лекин ушбу иш юзасидан 6102-сонли жиноий иш қўзғатилиб, текширув ўтказилганда 42.957 сўм зиён кўрилгани аниқланди... Орадан роппа-роса икки ой ўтгач, мазкур омборда яна ёнғин чиқди. Бу сафар зарар 27461 сўмни ташкил этди. Ўша пайтда 6124-сонли жиноий иш қўзғатилган бўлса-да, қандай қарор қабул қилингани ҳозиргача номаълум.

Бундай қонунбузарликлар бугунги кунда ҳам давом этаётганлиги шу йилнинг баҳорида бўлиб ўтган республика ветеринария мутахассисларининг икки кунлик семинарида (унда 700 киши иштирок этган) алоҳида тилга олинди. Қишлоқ хўжалиги вазирлиги бундан буён ветеринария соҳасига раҳбарлик қилишга, тармоқ ишида тартиб-интизом ўрнатишга қодир эмаслиги таъкидлаб ўтилди.

Энди шу вақтгача «бегона» билмаган, фақат ўзимиз сезиб, ўзимиз қовурилиб юрган далилларни ошкора этай: 1991 йилнинг март ойида районимиздаги Карл Маркс номли давлат хўжалиги раҳбарлари 1990 йилги Ўш воқеалари кунларида Қирғизистон ҳудудидаги яйловда 165 бош қўй йўқолгани ҳақида маълумот беришди. Текшириш мобайнида эса биронта жониворга зиён-захмат етмаганлиги маълум бўлди. Шу хўжаликда 1990 йилнинг февралидан 1991 йилнинг 1 мартигача қадар 120 бош қорамол ва 609 бош қўй касаллик баҳонасида сўйиб юборилган, 202 боши лимит бўйича иссиқ овқатга, 849 боши эса хўжаликнинг ички эҳтиёжи учун ишлатилган. Лекин бу ҳақда қонуний акт йўқ. Биз, район бош ветеринария инспекцияси ходимлари ана шу сохталикни текшириш ва чора кўришни талаб этиб, туман ҳокимига ёзма ахборот бердик. Афсуски, ҳеч қандай чора кўрилмади. Давлат хўжалиги раҳбарлари эса 1992 йилда ҳам кўплаб ҳайвонларни «касаллик»ка чиқариб, сўйишни давом эттирмоқдалар. Бундай жониворлар ёш бузоқ ва қўзичоқ эканлиги кишини ажаблантиради.

Аччиқ бўлса-да, айтаман: ўзининг мустақил тузилмасига эга бўлмаган ветеринария ходимлари бу соҳани назар-писанд қилмайдиган раҳбарлар қўлида қўғирчоқ бўлиб қолмоқдалар. Бундан буён ветеринария хизматига мустақиллик берилмас экан, ушбу жабҳадаги юмушларни жонлантириб бўлмайди.

Ваҳобжон ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Андижон тумани бош ветеринар шифокори.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 21.30. № Г—469. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.